

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Број 1195-1196 Цена 90 динара 2,5 КМ 1-15. јануар 2017. године

ISSN 0555-0114

9 770555 011004

Христос се роди! Заиста се роди!

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА СВОЈОЈ ДУХОВНОЈ ДЕЦИ
О БОЖИЋУ 2016. ГОДИНЕ

ИРИНЕЈ

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ

православни Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски, са свим Архиепископима Српске Православне Цркве – свештенству, монаштву и свим синовима и кћерима наше свете Цркве: благодат, милост и мир од Бога Оца, и Господа нашега Исуса Христа, и Духа Светога, уз радосни БОЖИЋНИ поздрав:

МИР БОЖЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!

„Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља!“ (Лк. 2, 14)

Ево нас и ове године пред празником Божића, пред празником безмерне љубави Божије, јер нам се данас у граду Давидову роди Христос Господ (Лк. 2, 11), Емануил, што ће рећи: *с нама Бог* (Мт. 1, 23). Ову велику Тајну Оваплоћења Бога Логоса, скривану од постања векова (Јн. 1, 2), најпре су благовестили анђели Божији својом божићном химном мира и љубави (Лк. 2, 14). Потом им се придружују пастири и мудраци са Истока, сабирајући тако небо и земљу око Богомладенца Христа, анђеле, и људе, и све народе земаљске у Цркву Бога живог (2. Кор. 6, 16).

Како нам о догађају Рођења Христовог, које је, по светим Оцима, веће чудо и од самога стварања света, сведоче свети јеванђелисти, очевици и слуге Речи (Лк. 1, 2)? Свети апостол Матеј у своме Јеванђељу пише својим сународницима Јудејима, желећи да им на основу старозаветних пророштава посведочи да Исус Назарећанин јесте Христос или Месија, Помазаник Божији, Спаситељ света (Пс. 138; Ис. 7, 14). Због тога он своје Јеванђеље почиње родословом Господа Исуса Христа (Мт. 1, 1–17), наглашавајући тиме Његову реалну људску природу. Он у свом родослову помиње централне личности Старог Завета, посебно истичући Авраама и цара Давида, јер се за њих везивало највише пророштава о доласку Месије, која су остварена Рођењем Христовим у Витлејему јудејском (Мт. 2, 5–6). Први део Матејевог Јеванђеља нам, дакле, громко каже: Бог је постао реалан човек, ради нас и ради нашег спасења (Мт. 1, 2), а у другом делу свога родослова Матеј говори да Месија јесте Богочовек, да је Његово Рођење натприродно, од Духа Светога и Марије Дјеве (Мт. 1, 20). Узевши на себе реалну људску природу, Христос постаје један од нас (Јн. 1, 14), остајући при томе оно што је од вечности био – Син Божији и Друго Лице Свете Тројице. Ово би, у најкраћем, била блавест јеванђелиста Матеја, блавест о спасењу свих народа вером у Исуса Христа (Гал. 2, 16).

Свети апостол Лука нам у свом Јеванђељу, које је упутно свом ученику благочестивом Теофилу (Лк. 1, 3), а затим и свакој богољубивој души, даје историјски оквир Рођења Христовог. Он апологетским сведочењем разуверава све скептике и неверујуће, који су покушавали Господа Христа да прогласе легендом и непостојећом личношћу, и уверава их да је Христос реална историјска Личност и Месија. Као историчар, Лука наводи да се Рођење Христово догодило

у време римског ћесара Августа, који је владао од 27. године пре Христа до 14. године по Христу, а за време првог општег пописа становништва током Киринове управе Сиријом (Лк. 2, 2), што су историјске чињенице које не пориче ни егзактна наука. Допуњујући Матеја, јеванђелист Лука о Рођењу Христовом пише не само Јудејима него

и свим народима на земљи (Лк. 2, 29–32). Лука у своме родослову наглашава да Христос јесте Спаситељ, Нови Адам, Глава и духовни родоначелник Новог Израиља, благословеног Царства Оца и Сина и Светога Духа (Лк. 3, 21–23), чиме указује на литургијску димензију овога празника.

Да додамо укратко, као круну и печат, сведочанство светог јеванђелиста Јована Богослова о Рођењу Христовом. Овај љубљени ученик и апостол Христов додаје Матеју и Луки своје *Пројојеванђеље*. У њему он блавести да је Христос предвечни Син Божији, Реч Божја, Логос кроз Кога је све постало (Јн. 1, 1–3) и Који је као светлост дошао у овај свет (Јн. 1, 5) да нам објави Нови и вечни Завет Бога и човека: „Јер се закон даде преко Мојсија, а благодат и истина постаде кроз Исуса Христа“ (Јн. 1, 17; Рим. 10, 4).

Драга браћо и сестре, то што су јеванђелисти посведочили, апостоли и свети Оци утврдили, то и ми вама сведочимо данас, на Божић, јер је „Христос исти данас, јуче и довека“ (Јевр. 13, 8). Зато вас из пастирске бриге и љубави позивамо да сви заједно узмемо учешћа у божићном празновању, да оставимо свакодневне бриге, да принесемо своје дарове Богомладенцу Христу – духовно злато, тамјан и смирну, а то значи нашу веру, наду и љубав – и да се сусретнемо са Богом и ближњима. Свети Јован Златоуст је Божић назвао кореном свих хришћанских празника јер нам је у Божићу обећано, на неки тајанствени и благодатни начин унапред даровано, и Сретење, и Крштење, и Преображење, али и Крст и Васкрсење Христово. Зато је наш народ говорио: „Без Бога ни преко прага“ и „нема веће славе од Божића“, јер је у Божићу предокушао Тајну Бога и свенародног спасења у Цркви Христовој.

Српски народ је народ Божића, део Народа Божијег или свега рода хришћанскога. Он је и народ Светога Саве, народ Светог цара Лазара Косовског и свих осталих мученика и новомученика, који у зла времена пострадаше, као витлејемска деца (Лк. 2, 16), за истину и правду Божију. Њихове жртве се сећамо и молимо их да нас у небеском Витлејему помињу у својим светим молитвама, да бисмо били достојни својих светих предака, како је говорио блаженопочивши Патријарх Павле.

Божић нам открива циљ и смисао нашег живота на земљи. Речено светоотачким језиком, Бог постаје човек да бисмо се ми људи обожили, да бисмо постали „богови по благодати“ испунивши своје биће пуноћом божанске благодати. То није хришћански максимализам нити антропо-

лошка утопија. То је реалност живота у Христу. То је духовна реалност која је дар Божића. Не дозволимо зато да нас ишта од овога света, света који у злу лежи (1. Јн. 5, 19), одвоји од љубави Божије, откривене у Христу Исусу, Господу нашем (Рим. 8, 35)! Пуноћа ове љубави је у Рођењу Христовом. Зато Божић заиста јесте „дан који створи Господ да се радујемо и веселимо у њему“ (Пс. 118, 24).

Божић нам указује и на светињу људског живота. Овај Празник нас позива на обожење, а не на уништење, на служење животу, не само биолошком већ и вечном, а не на робовање смрти. Свети старац Силуан Атонски се трудио да у животу не погази ни црва, ни мрав, ни цвет, ни најмањи стручак траве. Свему је од Бога дарован живот, а посебно људском бићу, које је у Христу икона Бога Живог (2. Кор. 4, 4). Божић нам оснажује и враћа библијски благослов: „Рађајте се и множите и напуните земљу!“ (1. Мојс. 1, 22). Дај Боже да овај благослов постане мера живота српског народа и свих народа на земљи, јер би на тај начин пакао братоубиства и чедоморства био замењен рајским миром и пуноћом живота. Нека од овог Божића оживи Србија и нека наше породице испуни радост и дечија игра! Свето Јеванђеље нас управо и подсећа на то да, ако се не обратимо и не постанемо безазлени као деца, нећемо ући у Царство небеско (Мт. 18, 3). Зато је Божић празник и наше деце, празник младости и вечне будућности.

У ове благословене божићне дане молимо се Господу, Цару мира (Јевр. 7, 2), да угаси непријатељства међу народима, да спасе људе Своје широм света и да буде милостив свима нама. Нека овај Божић призове у заједницу све оне који су се на било који начин одвојили од Цркве Бога Живог! Нека нестану јереси и расколи, да би сви људи, са страхом Божијим, вером и љубављу, приступили јединству и животу Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве! За то јединство се и Сâм Господ молио у Својој првосвештеничкој молитви речима: „Да сви једно буду“ (Јн. 17, 21).

Поздрављамо божићним поздравом сву нашу духовну децу у Отаџбини и расејању и позивамо их да живе у међусобној братској љубави, у љубави Божића. Посебно се молимо за распето Косово и Метохију, нашу духовну и националну колевку, коју је велики Његош назвао „грдним судилиштем“. Док је Срба, биће и Косова! Косово је душа Србинова! Зато ће Косово и Метохија бити и остати наша земља, јер су ту наша Голгота и наш Јерусалим. Нека би Бог, Једини Човекољубац, подарио мир и благослов свему народу Свом и, по речима светог Силуана Атонског, даровао да Га сви народи на земљи познају Духом Светим, у чудесној светлости Божића!

**МИР БОЖИ, ХРИСТОС СЕ РОДИ!
ВАИСТИНУ СЕ РОДИ!**

Благословена нова 2017. година!

Дано у Патријаршији српској у Београду, о Божићу 2016.

Ваши молитвеници пред колевком Богомладенца, чудесно Рођеног од Духа Светог и Марије Дјеве ради нас и ради нашега спасења:

Архиепископ пећки,
Митрополит београдско-карловачки
и Патријарх српски **ИРИНЕЈ**

Митрополит црногорско-приморски **АМФИЛОХИЈЕ**
Митрополит загребачко-љубљански **ПОРФИРИЈЕ**
Епископ шабачки **ЛАВРЕНТИЈЕ**
Епископ сремски **ВАСИЛИЈЕ**
Епископ бањалучки **ЈЕФРЕМ**
Епископ будимски **ЛУКИЈАН**
Епископ банатски **НИКАНОР**
Епископ новограчаничко-средњезападноамерички **ЛОНГИН**
Епископ канадски **МИТРОФАН**
Епископ бачки **ИРИНЕЈ**
Епископ британско-скандинавски **ДОСИТЕЈ**
Епископ звоничко-тузлански **ХРИЗОСТОМ**
Епископ осечкопољски и барањски **ЛУКИЈАН**
Епископ западноевропски **ЛУКА**
Епископ жички **ЈУСТИН**
Епископ врањски **ПАХОМИЈЕ**
Епископ шумадијски **ЈОВАН**
Епископ браничевски **ИГЊАТИЈЕ**
Епископ далматински **ФОТИЈЕ**
Епископ бихаћко-петровачки **АТАНАСИЈЕ**
Епископ будимљанско-никшићки **ЈОАНИКИЈЕ**
Епископ захумско-херцеговачки **ГРИГОРИЈЕ**
Епископ ваљевски **МИЛУТИН**
Епископ рашко-призренски **ТЕОДОСИЈЕ**
Епископ западноамерички **МАКСИМ**
Епископ горњокарловачки **ГЕРАСИМ**
Епископ источноамерички **ИРИНЕЈ**
Епископ крушевачки **ДАВИД**
Епископ славонски **ЈОВАН**
Епископ аустријско-швајцарски **АНДРЕЈ**
Епископ франкфуртски и све Немачке **СЕРГИЈЕ**
Епископ тимочки **ИЛАРИОН**
Епископ аустралијско-новозеландски **СИЛУАН**

Епископ умировљени звоничко-тузлански **ВАСИЛИЈЕ**
Епископ умировљени канадски **ГЕОРГИЈЕ**
Епископ умировљени захумско-херцеговачки **АТАНАСИЈЕ**
Епископ умировљени средњоевропски **КОНСТАНТИН**
Епископ умировљени славонски **САВА**
Епископ умировљени милешевски **ФИЛАРЕТ**
Епископ бивши нишки **ЈОВАН**

Викарни Епископ моравички **АНТОНИЈЕ**
Викарни Епископ топлички **АРСЕНИЈЕ**
Викарни Епископ диолијски **КИРИЛО**

ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА

Архиепископ охридски и Митрополит скопски **ЈОВАН**
Епископ полошко-кумановски **ЈОАКИМ**
Епископ брегалнички **МАРКО**
Викарни епископ стобијски **ДАВИД**

Званични приједи

Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио је 14. децембра 2016. у Патријаршији српској у Београду председника Покрајинске владе Војводине Игорa Мировића.

На састанку је разговарано о сарадњи СПЦ и Покрајинске владе која би имовини враћеној Српској Цркви у поступку реституције унапредила статус и омогућила јој да буде од пуне користи и институцијама и грађанима. Састанку су присуствовали протојереј-ставрофор Стојадин Павловић, директор ПУО СПЦ, покрајински секретар за односе с верским заједницама Мирослав Штаткић и покрајински секретар за урбанизам Владимир Галић.

Извор: ТВ Храм

Његова Светост је примио 21. децембра, Епископа кронштатског Назарија настојатеља лавре Св. Александра Невског. Пријему су присуствовали Епископ топлички Арсеније и протојереј Виталије Тарасјев, старешина подворја Московске Патријаршије у Београду.

На промоцији монографије о Хиландару

Светиa царска српска лавра Хиландар на Светиој Гори АѠонској, аутора проф. др Мирка Ковачевића, архитекте који је провео више од пола века радећи у Хиландару, представљена је 15. децембра 2016, у крипти Храма Св. Саве на Врачару. Поред аутора, говорили су: Патријарх српски Иринеј, Архимандрит Методије, игуман манастира Хиландар, академик Мирјана

Живојиновић и проф. др Владимир Мако. Проф. др Мирко Ковачевић је обухватио својим животним делом историју Свете Горе са најзнаменитијим манастирима и њиховим оснивачима на првих 100 страна књиге, док је осталих 500 страна посветио манастиру Хиландар. Дело садржи 900 фотографија које је професор начинио лично (изузев неколицине) и које говоре свака на свој начин.

Извор: <http://hramsvetogsave.rs>

На изложби фотографија Свето-Тројичке лавре

Његова Светост је присуствовао 21. децембра 2016. отварању изложбе фотографија Свето-Тројичке лавре Александра Невског у крипти Храма Св. Саве на Врачару. Овом изузетном културном догађају, поред Патријарха Српског и госта из Русије, присуствовали су П. Г. епископи: банатски Никанор, врањски Пахомије, будимљанско-никшићки Јоаникије и топлички Арсеније, као и директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама Републике Србије др Милета Радојевић, протонеимар Храма Св. Саве проф. др Војислав Миловановић, старешина подворја Московске Патријаршије у Београду протојереј Виталије Тарасјев, игуман манастира Рајиновац Архимандрит Стефан Шарић, и други.

Присутне је поздравио Владика Арсеније беседом у којој је све подсетио на хиљадугодишњу везу српског и руског народа, на знамените личности из српске историје које су сахрањене у манастиру Свето-Тројичке лавре Александра Невског у Санкт Петербургу – на Патријарха пећког Арсенија Бркића Јовановића сахрањеног 1772, Митрополита црногорског Василија Петровића и генерала руске војске Михајла Ненадовића, пореклом из Херцеговине, који се истакао у рату са Наполеоном.

Потом је Епископ кронштатски Назарије надахнуто говорио о историјату и животу тристотине година старог руског манастира.

Извор: hramsvetogsave.rs

ПРАВОСЛАВЉЕ 1195–1196

2	Божихна посланица
4	Активности Патријарха
6	Разговор са др Ђуром Ђуровићем Орден Светог Синода за допринос образовању
8	Српски буквари, граматике и просвета у историјској Црној Гори
10	Разговор са академиком Владетом Јеротићем Ка бољем разумевању хришћана и муслимана
12	Живот и рад Еп. Николаја (23) Свечовек – свепожимајући космички принцип <i>Радован Бићковић</i>
14	Септуагинта – хришћански Стари Савез <i>Проф. др Родољуб Кубаић</i>
16	Милост хоћу, а не жртвоприношење (Мт. 9, 13; 12, 7) <i>Проф. др Предраг Драгушиновић</i>

18	Оданост која је спасила Србе <i>Зорица Нешић</i>
20	Манастир Светог Преображења Господњег у Онтарију <i>М. Симоновић</i>
22	Палијативна нега и хришћански етос <i>Ранка Маџаревић</i>
24	Прва међуфакултетска конференција студената
25	Пророчки бунт
26	Капитална монографија о Хиландару
27	Деведесетогодишњи јубилеј
30	Маргерит Порет: <i>Огледало смерних и ништих душа</i>
32	Свет књиге
40	Наука, уметност, култура...

42	Кроз хришћански свет
44	Из живота Цркве
46	Вјечнаја памјат

На насловној страни:
**Рођење Христово – Божић,
средњовековна икона**
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презвитер др Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Круничковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двобој.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

**Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!**

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP;
авионом: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavska Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Преплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113
e-mail: pravoslavljje@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплата
pravoslavljje.rs ; www.pravoslavljje.rs
web:

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и
прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломинка 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс. 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије**

Графичка припрема овог, 1195-1196. броја *Православља*,
завршена је у среду, 28. децембра 2016. године у 10.00 часова,
када је у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Разговор са др Ђуром Ђуровићем,
директором Београдске пословне школе:

Орден Светог Синода за допринос образовању

Славица Лазић

На свечаности уприличеној поводом великог јубилеја, 60-годишњице постојања Београдске пословне школе, Свети Синод СПЦ одликовао је колектив и студенте високим признањем *Орденом Светиој десјоша Сшефана Лазаревића*, који је Црква установила са циљем да награди просветне и научне установе за допринос српском образовању, култури и науци и плодотворан рад на промовисању солидарности, хуманости и хришћанском поимању вредности које су исказане у бројним акцијама БПШ. Драгоцено признање уручио је Патријарх српски Иринеј 29. јуна 2016. г. на свечаности којој су присуствовале угледне званице из земље и света. Том приликом директору проф. др. Ђуру Ђуровићу Патријарх Иринеј предао је *Грамашу Светиој Синода*, којом је лично одликован за допринос напретку институције и православном предањском делању на неговању традиције и за подршку СПЦ. Председник државе Томислав Николић био је покровитељ свечаности.

Поздрављајући скуп угледних званица, Патријарх Иринеј је подсетио на вредне резултате, истрајан рад и визионарске идеје које су постале смерница Београдске пословне школе последњих година, када се школа реорганизовала и постала престижна установа чији је циљ био да успостави сарадњу са сродним институцијама у свету и омогући својим студентима проходност на најбољим сличним школама. Патријарх Иринеј је уочио да је Београдска пословна школа, после година стагнације, са новим људима на свом челу, покренула процес преиспитивања и

убрзо постала престижна установа чије је потенцијале и постигнут напредак у просветно-образовном раду препознао велики број светских универзитета, са којима је успостављена блиска сарадња. Патријарх Иринеј је издвојио и чињеницу да су на ове резултате указали „наши надлежни свештеници и предложили да ову високошколску установу наградимо *Орденом Светиој десјоша Сшефана*, који је био не само велики владар него и образована личност, дајући нарочити печат свом времену, обележивши га значајним радом и песничким надахнућем. Желимо Београдској пословној школи да настави плодотворни рад, јер број студената које образује није мали. Напротив, он је веома значајан за нашу науку и економију, па се надамо да ћете још дуго бити успешни, као што сте и до сада били“.

У име студената и запослених, Патријарху се захвалио директор Ђуро Ђуровић који је нагласио да је Висока пословна школа стожер струковних студија у Србији, наводећи податак да је током шест деценија трајања школе дипломирало 120.000 студената, а да у овој години индекс има 12.000 академица, са чиме се колектив поноси. Своје обраћање директор Ђуровић отпочео је цитатом Светог Владике Николаја „Мала знања добијају се учењем, велика знања добијају се вером и поштењем“, што је илустровао тврдњом да „непрекинути бисерни низ од 60-годишњег успешног рада и трајања даје нам за право да кажемо: да знамо да у друштвеном животу образовању припада духовни и културни примат јер се само кроз образовање, као основну претпоставку

развоја друштва, могу остварити најважнији друштвени циљеви. Нема већег патриотизма од поштовања закона државе и академске честитости. Образовање, правда и лечење у свом настанку имају божански основ, и такав однос према тим пословима морамо имати и ми који се њима бавимо“.

У разговору за наше новине, питамо директора БПШ проф. др Ђура Ђуровића на који начин се остварује припрема студената за њихов будући ангажман приступом савременом знању и практичном искуству? „Ми сада исписујемо на просветној мапи Србије златним словима њену успешност, превасходно зато што су наши дипломирани студенти на разним местима у државним институцијама дали огроман допринос развоју и важним пословима у разним сегментима друштва“, навео је Ђуровић и додао „Сада је БПШ лидер у образовању у оквиру пословних студија за младе људе и студенте у оном нивоу студија који се зове струковне студије, односно примењене, а што значи образовање уз стручну праксу и усавршавање у пракси. Дуално образовање, које сада потенцира Министарство, БПШ спроводи дуже од десет година. Цео семестар посветили смо усавршавању студената у пракси. Ту праксу преузели смо од државног Универзитета у Штутгарту, покрајина Баден-Виртенберг, са којим имамо одличну сарадњу, а односи се на то да сваки дипломирани студент струковних студија одмах има посао. То подразумева да школство и просвета имају директну везу са привредом. Ми имамо преко 500 уговора са привредним и непривредним организацијама

у којима наши студенти обављају праксу. Прихватили смо се тешког и пионирског посла који је сада мали, али може бити велики – да учествујемо у подршци студентима да дођу до посла тако што закључујемо уговоре са тим институцијама у којима наши студенти обављају праксу. Када дипломирају, најбоље задрже на приправничком и запосле. Ово се показало као стимулативно за студенте, јер се тамо такмиче ко ће бити бољи не би ли привукли пажњу послодаваца да одаберу најбоље. Успоставили смо систем квалитета са обостраном користи.“

Са којим Универзитетима имате најбољу сарадњу?

– Поред овог Универзитета, имамо сарадњу са Источно Кинеским Универзитетом из Шангаја, где смо добили одређене стипендије за наше студенте да се усавршавају у Шангају. Ми смо носиоци академске дипломатије у сарадњи са Универзитетима у свету, од којих посебно истичем сарадњу са Универзитетом из Москве и са Државним Универзитетом за педагошке студије из Омска. Ових дана смо добили писмо из Русије да се укључимо у рад на формирању Евроазијског система пословног образовања у који ће бити укључени Русија, Казахстан, Белорусија и Србија, а носилац процеса сарадње у просвети у име Србије је БПШ, која је препозната да ту сарадњу може да изнесе, уз сарадњу са осталим министарствима РС и Привредном комором. БПШ је лидер пословног образовања у окружењу.

Колектив и уважени гости на свечаности поводом јубилеја БПШ били си искрено дирнути посетом Патријарха Иринеја. Какве поруке сте добили?

Неговање духовне културе

У свом обраћању Патријарх Иринеј је истакао: „Ово није само ваша прослава, него и прослава града Београда, па и читавог српства. Јер, ова школа својим разноврсним програмом даје велики допринос не само нашој економији, већ и култури, оспособивши велики број стручних људи за послове на којима почива држава и тиме оправдава своје постојање. Посебно ми је драго што могу да истакнем да је школа, уз висок домет у стручном образовању, показала завидан напор и у неговању духовне културе. Својим акцијама помогла је многе подухвате, како наше Цркве, тако и бројних хуманитарних институција. То је велико дело због кога смо вам благодарни и желели бисмо да ова установа буде пример и осталим установама високог образовања у нашем друштву. Школа садашњим, а надамо се и будућим радом указује на оно што је потребно нашем народу и даје велику инспирацију другима.“

– Срца свих запослених, наших студената и гостију била су обасјана Божијом светлошћу и милошћу када нам је дошао наш Патријарх. Он је први пут, током 60 година постојања школе, дошао да нас посети. Био нам је најдража званица у историји ове школе. Посветио нам је пажњу јер је желео да види колико смо напредовали после две године од духовног разговора у Патријаршији. Школа никада у историји није имала већу подршку. Образовању и реформи школе приступили

Благослов и поука Патријарха

И БПШ и многобројни факултети суочавају се са великим аномалијама – лажним дипломама, звањима, фалсификованим испитима. Како се ви борите за часност академског звања?

– У свом развоју БПШ је трпела осцилације и није била имуна на поменуте слабости. Када сам дошао на место директора сматрао сам да се морамо посветити моралном оздрављењу. Предвегодине отишао сам са најближим сарадницима код Патријарха Иринеја, од кога смо затражили благослов за морално и стручно уздизање наше школе, који смо и добили. То значи да смо ми у школи препознали ту аномалију и по духовној поуци Патријарха, наставнички кадар је постао чврст бедем против злоупотреба. Снага благослова Патријарха, духовника свих Срба, била нам је неопходна. Била је јача од било каквих репресалија. Ја никога не терам овде да буде верник. Лично верујем да се без Божије помоћи и уважавања морала и онога што Црква проповеда не могу постићи велика дела. Благословом и молитвама нашег Патријарха, ушао сам у оштру борбу са затеченим аномалијама. Напредовали смо. Када би сви радили и поштовали закон као што ми данас поштујемо у БПШ од када сам ја директор, уз подршку колектива коју сам задобио, спреман сам да тврдим да би просвета Србије била једна од успешнијих у Европи.

смо искрено. Циљ нам је да БПШ са сваком новог годином постане све значајнија, светлог лица и чистог образа, зато што држимо до части, окренути ка будућности ради стварања нових вредности, наслањајући се на традицију која афирмише вечност и која куца на врата вечности. Мислим да смо његовим молитвама и благословом вратили неопходну академску част нашој школи. ■■

Српски буквари, граматике и просвета у историјској Црној Гори

др Александар Раковић

Јавност на постјугословенском простору недавно је била узбуркана појавом *Буквара црногорске азбуке* којом је у школама у Црној Гори, у првом полугодишту школске 2016/2017, још једном „промовисан“ такозвани црногорски језик. Било је очекивано да сепаратистичка власт у Подгорици, и њени квазиакадемски сателити, сачине нешто тако безвезно да изазива подсмех, прво јавности у Црној Гори а потом и јавности широм некадашње Југославије. Реакција грађана је била таква да је црногорски министар просвете Дамир Шеховић био приморан да саопшти како тај *Буквар црногорске азбуке*, који је објавила издавачка кућа „Наша школа пет плус“, није лиценциран од стране просветних органа и да, с тим у вези, није смео да се појави као ваннаставно средство у образовно-васпитним установама. Шеховић је нагласио да ће „сносити последице“ они који су увели спорни буквар у црногорске школе.

То сасвим сигурно не значи да би сепаратистичке власти у Црној Гори могле одустати од политичког пројекта званог „црногорски језик“, већ је само реч о томе да се и за њих таква варијанта буквара, макар у овом моменту, показала као лакрдијашка. С тим у вези ће сачекати неки други моменат јер садашња Црна Гора, установљена на спорном референдуму 2006, нема никакве везе са државношћу Црне Горе из времена светородне лозе Петровић Његош. Реч је о две потпуно различите творевине без континуитета. Црна Гора Петровића

Његоша (1697–1918) била је национална држава српског народа, а ова текућа Црна Гора је потпуна супротност историјској Црној Гори. У текућој Црној Гори сепаратистичке власти на све начине раде на томе да прогнају српство, али им то никако не полази за руком. Но, пошто је тема овог текста буквар, а с тим у вези и просвета, погледајмо какви су буквари, граматике и уџбеници били у употреби у историјској Црној Гори коју су утемељили владари династије Петровић Његош.

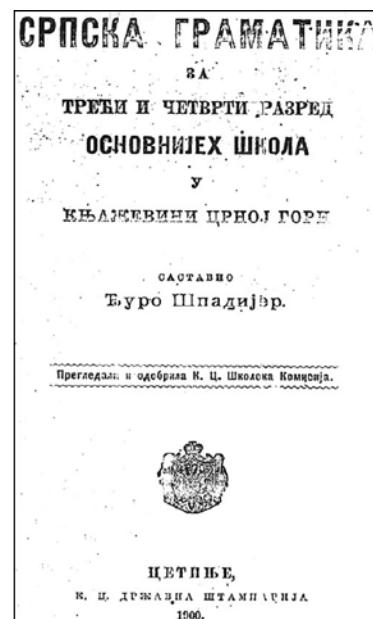
Наводимо само неке примере из океана српске мисли и речи историјске Црне Горе.

У време Митрополита црногорског Петра I Петровића Његоша (Светог Петра Цетињског) најмлађи Црногорци су прва знања о азбуци стицали преко *Славено-србској буквара*, који је 1812. штампан у Млечима. Потом је Митрополит црногорски Петар II Петровић Његош на Цетињу 1836. штампао *Србски буквар*, а 1838. објавио је и *Србску граматику* на чијој је насловној страни стајало да је „састављена за црногорску младеж“. У Његошевом *Србском буквару*, поред основних лекција из читања и писања, било је и текстова о српској прошлости. Када је реч о његовом наследнику на трону Црне Горе, књазу Данилу Петровићу Његошу, од 1854. у цетињској основној школи предавани су, поред осталих, и ови предмети: српска граматика (у другом и трећем разреду), црногорска историја (у другом разреду) и српска историја (у трећем разреду).

У време књаза Николе Петровића Његоша у црногорским школама на прелому осамдесетих и деведесетих година 19. века обавезни предмети у четвртном разреду основе школе били су: закон Божји, српски језик, словенско читање, рачун, геометрија, земљопис, српска историја, познавање природе, красноречје, пјевање црквено и народно, гимнастика и војничко вјежбање. У оквиру земљописа учило се о Црној Гори и осталим српским земљама, у оквиру верске наставе посебно место је давало сазнањима о Светом Сави, у оквиру певања училе су се песме: *Ја сам Србин, српски син, Трoйар Светом Сави, Устaј, устaј Србине, Радо иде Србин у војнике, Онам', онамо* и тако даље.

У исто време у гимназијама и богословско-учитељској школи млади Црногорци су, поред осталог, учили српски језик и књижевност, српску историју, а кроз земљопис су сазнавали о географији свих српских земаља, било да је реч о тада слободним као што су били Краљевина Србија и Књажевина Црна Гора, или да је реч о окупираним српским земљама под влашћу Аустроугарске и Турске. На часовима српског језика обрађиване су теме:

Српска мајка, Свети Сава, Зигање Раванице, Косовка дјевојка, Милош Обилић.

Закон о народнијем школама у Књажевини Црној Гори (1907), објављен је поново као Закон о народнијем школама у Краљевини Црној Гори (1911) и у њему је изричито стајало: „Задатак је народнијема школама, да васпитавају дјецу у народном и религијском духу и да их спремају за грађански живот, а нарочито да шире просвјету и српску писменост у народу“ (члан 1); „Дјеца наших држављана, који стално живе у Црној Гори, морају походити државну или приватну српску народну школу; она не могу походити школе с туђим наставним језиком, док не сврше српску народну школу“ (члан 13, став 3). Члан 26 прописује да се у основним школама у Црној Гори, поред осталих предмета, уче и предмети српски језик и српска историја.

Не треба даље наводити примере јер је и ово довољно. Сасвим довољно. Професор Милорад Екмечић је, стога, говорио да су Петровићи Његоши „планина коју црногорски сепаратисти никада неће моћи да прескоче“.

Српски језик на простору Црне Горе био је службени језик и у вре-

ме Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца/Југославије (1918–1945) као српско-хрватско-словеначки језик и у време социјалистичке Југославије (1945–1991) као српско-хрватски језик. Према Уставу Републике Црне Горе (1992) службени језик је био само српски језик ијекавског изговора. Црногорски сепаратисти су усвајањем Устава Црне Горе (2007) прописали да је службени језик у Црној Гори „црногорски језик“, док је српски језик стављен у службену употребу заједно с језицима мањинских народа. Уставом Црне Горе (2007) „крунисан“ је пир црногорских сепаратиста који су, у потрази за „новим идентитетом црногорског човека“, палили све српско што су им преци – очеви, дедови, прадедови, чукундедови – оставили у аманет. Власти у Црној Гори су после усвајања устава из 2007. у званичној државној администрацији у потпуности прешли на латинично писмо.

Упркос томе што је познато да су на обликовању „новог идентитета црногорског човека“ радили Аустроугарска, Италија, Комунистичка партија Југославије, Независна Држава Хрватска, Римокатоличка Црква, евроатлантски планери предвођени администрацијом Била Клинтона, не

можемо игнорисати чињеницу да је велики број Црногораца – чији су преци створили православну Црну Гору – прихватио нови идентитет чија је основа изричита негација историјског српства Црне Горе. С тим у вези је легитимно питање које је поставио историчар с Цетиња Предраг Вукић: како је могуће да је велики проценат Црногораца, који потичу из православних породица, тако радикално раскинуо везу са историјском Црном Гором и њеним српским идентитетом?

Семе поделе које је посејано у Црној Гори ваљда ће бити могуће решити историјским компромисом Срба и Црногораца, како би Црна Гора у будућности могла да добије српско-црногорски државни карактер ако већ није могуће да то буде српски државни карактер, какав је некада био у Српској Спарти коју је својим делом утврдила светородна лоза Петровић Његош. Уколико би се то догодило, не би више било места за пошалице каква је *Буквар црногорске азбуке*. Зар је могуће да замена за Његошев *Српски буквар* постане *Буквар црногорске азбуке* а да то није само пролазна пародија после које ћемо само брисати сузе од смеха? Али, за сваки случај, увек будимо приправни. ■■

Академик Владета Јеротић:

Ка бољем разумевању хришћана и муслимана

Разговарала Славица Лазић

Недоумице у тумачењу ислама готово да су истоветне као и оне у тумачењу хришћанства: антиномија је то између теорије и праксе.

Своју књигу *Хришћанство и ислам – сличности и разлике између Библије и оригиналних места у Курану* завршавате закључком да сте избор сура и њихово тумачење заокружили субјективним и слободним тумачењима. Може ли Ваша књига да допринесе бољем разумевању духовно отворених хришћана и муслимана и оних који не припадају овим моно-теистичким религијама, али имају радозналост за разумевање наше савремене конфликтне реалности у којој је верско надахнуће окидач ратних сукоба?

– Ако ми и није била главна намера да овом књигом о сличностима и разликама између Библије и Курана допринесем „бољем разумевању духовно отворених хришћана и муслимана“, свакако да сам се надао (и даље се надам) таквом „бољем разумевању“. Али, добро сте нагласили у питању да је реч о „духовно отвореним хришћанима и муслиманима“. Сви други, као и они који не припадају овим моно-теистичким религијама, биће препуштени своје „здравом разуму“ и своје „погледу на свет“ у при-

јему ове моје књиге. Није на нама да знамо колико је таквих људи и код нас и у свету.

Чињеница је да је у Вашем богатом опусу од око 60 објављених књига на разнолике теме, ово несвакидашња и за многе изненађујућа тема. Како сте читали Куран и на који начин сте направили избор из преко сто сура?

– Мојој радозналости (не и љубопитљивости) није било ни у ранијим годинама граница, нарочито када су били у питању значајни списи из већине великих религија света. Избор је био субјективан, а управо такав избор похвалио је писац Предговора овој књизи проф. др Дарко Танасковић речима „да тај увид, ако и јесте субјективан, свакако није случајан или насумичан. У њему има система великог реда...“.

Да ли сте имали проблем у тумачењу сура знајући да је хришћанство дуги низ година имало игнорантски став када је реч о исламу?

– Наравно да сам имао, нарочито када је „игнорантски став о исла-

му“ долазио од високо цењених хришћанских светитеља и теолога. Треба ипак рећи да се такав став у току дугог времена паралелног развоја и хришћанства и ислама умногоме ублажио, бар код оних школованих људи које сте Ви с правом назвали „духовно отвореним“.

Да ли сте сагласни са мишљењем Архиепископа Анастасија, који је тврдио у својој књизи *Ислам да су хришћанима по питањима вере најближи муслимани?* Да ли су темеље мисли Курана сличније старозаветном или новозаветном учењу Исуса Христа?

– Добро је да сте споменули можда најбољу (најобјективнију) књигу написану о исламу од једног великог православног духовника и интелектуалца какав је Архиепископ Анастасије (албански Грк који живи у Албанији) у књизи *Ислам*.

Када је реч о другим религијама (не и хришћанским вероисповестима) биће да је Архиепископ Анастасије у праву када је писао

о сличностима хришћанства и ислама.

Мислим да је Куран и поред сличности са хришћанством, ближи Старом него Новом Завету.

Оградили сте се од намере да систематски утврдите сличности и разлике у Курану и Библији. Да ли сте читајући Куран уочили нове моменте, до сада непознате, који сугеришу на слична казивања из Старог и Новог Завета?

– Пошто нисам теолог, природно је да сам се „оградио од намере систематског упоређивања сличности и разлике у Курану и Библији“. Мислим да сам нашао места у тексту Курана која указују на слична казивања из Старог и Новог Завета. Не мислим да су то „нова места“ која неки хришћански теолози нису давно пре мене познавали.

У ком тону – полемичком или дијалогском је написана књига и да ли текст доноси нови, другачији ислам у хришћанском виђењу?

– Указујући на нека оригинална места у Курану – на пример она у којима се говори о *заједничком сајрешењу Адама и Еве* (дакле, не само жене Еве) или она места која говоре да је Бог створио народе света да би се *ујознали* – жеља ми је била да се код хришћана, бар донекле, исправе досадашња необјективна, а укореењена мишљења.

Са жаљењем можемо рећи да је мали број хришћана прочитао Библију. Могу ли читаоци Ваше књиге са разумевањем да прочитају Куран, што сте им препоручили?

– У праву сте, више је него жалосна чињеница да је све мањи број хришћана у свету (негде од средине 20. века) који читају Библију. Релативно објективно читање ове моје књиге о Курану, незамисливо је без претходног или паралелног читања Библије.

Не заборавимо да је до скоро Библија била „бестселер“ (највише читана књига) у свету.

У Ваша размишљања о питањима погледа на Бога и човека, која стоје у основи веровања у библијској и куранској верзији монотеизма, унели сте и богат спознајни изазов осталих религија, филозофија и мишљења. Шта изазива највише недоумица у тумачењу ислама?

– Човек је биће вере и спознаје. Христове речи о „мудрости змије и безазлености голуба“, трајне су и допуштају разна тумачења. У току писања ове књиге трудио сам се да најпре у себи не само одржим, већ и ојачам неопходну везу вере и спознаје (осећања и мишљења, религије и науке).

Недоумице у тумачењу ислама готово да су истоветне као и оне у тумачењу хришћанства: антиномија је то између теорије и праксе. Када пажљиво читамо Јеванђеље и посланице апостола Павла (пажљиво, значи и срцем и умом), а и доста сура у Курану, изгледа нам ово прочитано прилично уверљиво, прихватљиво и тачно. Али где чуда! Када се осврнемо око себе, али и у себи, мало шта налазимо у практичном, свакодневном животу од онога узвишеног што смо прочитали у Светим Књигама. Како то? Антрополози и психолози одговарају: Па, просто је то. Човек је дуалистичко биће „од почетка“, расцепљено на Добро и Зло, у непрестаном је сукобу и са собом (мада слабо освешћеном сукобу) као и са другима.

Управо зато треба увек поново читати Свете Књиге да бар нешто из њих ухвати дубљи корен у нама – да не би у бескрај, до „краја времена“ било и крсташких ратова и ратова међу хришћанима, и наравно да не буде више „исламске државе“ (не улазим у сложено питање, како је до ње дошло: колико је њено постојање дело „туђег утицаја“, а колико произлази из фанатизма у исламу, познатог – не заборавимо – готово у свим

религијама света, најмање, чини ми се, у будистичкој религији; највише, изгледа, у све три монотеистичке религије. Зашто то?).

У тумачењу 155. и 156. ајета II суре, подсећате да „не можемо и не треба све да разумемо. Треба нам и да верујемо“. Шта не можемо са сигурношћу да сазнамо и о чему хришћани и муслимани, укључујући и остале људе, треба стално да се преиспитују?

– Већ је било речи у досадашњим одговорима на Ваша питања о неопходности и вере и знања у човеку. Много је замршених питања у животу човека, како у њему самом, тако и у његовој ближој и даљој околини, на која он нема правог одговора. Свакако да су морална и етичка питања она која треба стално преиспитати, најпре у себи, па после онда и код других људи. На тзв. метафизичка питања, ваља једноставно признати да не знамо одговор, па их зато радије препустимо вери.

Уочили сте „тамне стране свете књиге Курана“, у којима има недоследности и противречности, изабрали сте „нетолерантне суре“ као илустрацију за суровост Алаха према „неверницима“. Колико ови ставови доминирају у данашњем ширењу ислама?

– Свете Књиге, као што су Библија и Куран, треба читати што

је могуће мирније и објективније. У свакој од њих има „сурових места“ која се могу истаћи у први план разумевања, али тако не треба чинити. Увек нам је целина најважнија, а до таквог уверења треба постепено стизати током сопственог сазревања. Ширење хришћанства некада (много мање данас), као и данашње ширење ислама, није било, нити је данас лишено „суровости“. Шта да радимо! Такав је човек! Радимо непрекидно на себи, исправљајући се, па ће бити мање суровости, а више правог увида у светлу страну Светих Књига.

Како Божију вољу, а како нашу слободну вољу тумаче хришћани, а како муслимани?

– И једна и друга монотеистичка религија и њени представници тумаче „нашу слободну вољу“ према степену сопствене духовне и интелектуалне зрелости. Што смо мање посвећени *сталном усавршавању* (самоусавршавању), бићемо, и као хришћани и као исламисти, склони да пре верујемо у тзв. судбину него у Бога. Склоност веровања у судбину ослобађа нас личне одговорности.

Да ли сваки човек има природну потребу да се моли и како – из љубави према Богу или из покорности и страха? Један од пет стубова ислама је и молитва прописана пет пута на дан. Хришћани се моле освешћено, мистично и када имају потребу, док се муслимани моле механички прецизно, како пуше у ајету „обављање молитве је највећа послушност“.

– Не треба претеривати. Тачно је да човек има „природну потребу да се моли“, али сваки човек, у било којој великој религији света, моли се на свој начин. Ни код истински религиозних људи није могуће, бар повремено, избећи

„механичку молитву“. Наравно, да што је више „освешћене молитве“, односно мање „механичке“, духовно смо зрелија бића, Исус Христос нас стално упозорава: Немој говорити, Господе, Господе, већ *чини* оно што Бог од тебе очекује.

Трагали сте и за битним верским ставовима који се тичу свакодневног практичног живота. Како на кајање, покајање и опраштање гледају хришћани, а како муслимани?

– Ако је тачна претпоставка објективних историчара религија да је ислам ближи Старом него Новом Завету, онда су и заповести у исламу строжије, па је мање опраштања између људи у исламу, што не значи да га нема. Хришћанство је идеална религија која од свога верника тражи *непрекидно опраштање*. Што се тиче кајања и покајања, треба их разликовати дајући предност – покајању. Такође је неопходно разликовати покорност и послушност. Покорни смо из страха, а послушни из љубави!

Ксенофобија модерног времена произвела је нове ратове и убијања. Како ће нас вера, нада и љубав спасити од нетрпељивости и борбе у чијим узроцима је и различито веровање?

– Када су „два листа на истој грани неједнака“, не очекујмо да ће икада у свету бити једно веровање за све. Људи се веома разликују између себе, по много чему као „природна бића“, рођени су ксенофоби. Ето опет, не мали напор за човека да „непрестана борба“ (Његош) никад не престане, са вером, надом и љубављу да се временом, ксенофобични човек у нама преобрази у духовног човека. Само тада, и то код појединачног човека (не и у народима) нестаје трајно – нетрпељивост, завист и мржња према Другоме. ■■

Свечовек није једна Ипостас Свете Тројице, није ни, рецимо, Платиново Једно. Да је један или једно, био би сам. Опет, да је мноштво (много), имао би број. У Њему је све од вечности смештено, а Он ни у шта. Ако бисмо Га именovali са Он, удаљавамо Га од себе, ако са Ти, делимо Га од нас, а ако Га пак именујемо са Ја, поистовећујемо Га са нама. Зато се за Свечовека може рећи да је све у свему, али истовремено изван и изнад свега. Њему је име као и нама „ми“ (*Речи о Свечовеку*, 658). Изван Њега ништа нема своју реалност и суштину, чак ни сам човек. У Њему све постоји од вечности, кроз Њега и Њиме све постоји. Свет који је произашао из Свечовека нема своју суштину – његова суштина је Свечовек; свет нема свој циљ – његов циљ је Свечовек. Свечовек је тело, а тварни свет Његово одело (*Молиће на језеру*, XIV). „Једна је суштина свих ствари; један је морал свих прича. Ствари су бајке о небу (Свечовеку)“ (Исто, XIII). Кад се име Његово изговара, изговара се и именује све, и изван тог имена ништа не постоји (Исто, XIII).

Он је као „чедо милости Оца и Светлости Духа“ (Исто, XII) – све, Он је једна и јединствена природа света, многе су само „приче“ (ствари и бића) које причају о Њему (Исто, XII). Кроз Свечовека човек човека познаје, Њиме човек човеку пророкује. Његовим се гласом људи чују, а језиком разумеју, јер је њихово суштатство у Њему. Свечовек је „Син Божији“ (Исто, LIV), „Син Живота“ (Исто, LIV), Он је „лепота“, „храна“, „мудрост“ и „пиће свему“ (Исто, XCV). Свечовек није учитељ мудрости но сама мудрост, није пророк Истине но сама Истина (Исто, LV). „Натчовек је сан, Свечовек – стварност“ (*Речи о Свечовеку*, СД IV, 698). „Он није идеал но ужасна стварност“ (Исто, 625). Ужасна стварност је за оне који стварају идеал натчовека. Пошто у сваком човеку има толико зле воље да се на њему може сазидати пакао, и толико добре воље да се на њему

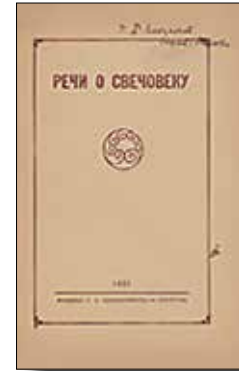
– Од Свечовека до Богочовека –

Живот и рад Епископа Николаја

– 23. део –

Свечовек – свепрожимајући космички принцип

Радован Биљовић

може сазивати небо (Исто, 594), Свечовек је „ужасна реалност“ за злу вољу на којој се гради пакао, а радосна за ону на којој се гради небо.

Настојећи да Њиме измири све и учини од Њега све зависним, да одреди разноликом и хетерогеном мноштву ствари и бића оно *једно* што им је заједничко, Николај Свечовеку приписује све атрибуте Сина Божијег, али и особине божанстава из древних и оријенталних религија: конфучијанизма, будизма, лаоцеизма, а затим и космичког демијурга, Бергсоновог *elan vitala*, итд.

Душа Свечовека, али и свечовечанска душа, јесте космичка душа у којој сунце не залази, али у којој и лампа има своју угаону улогу (Исто, 709). Та свечовечанска душа чини саму суштину света, што значи да је свет спиритуалан. Сва је природа дивинизирана, одуховљена, што опет неодољиво подсећа на хилозоизам предсократоваца. Свечовек је „распети Бог у свему. Све што постоји на земљи крстови су распетога Бога. Свечовек је оно што не лаже у лажову, и не краде у лопову, не пали у паликући, што не руши у освајачу, и не блуди у блуднику, и не плаши се у плашљивцу, и не тврдичи у тврдици, и не стрепи у смртнику“ (Исто, 593). Он је, дакле, Творац, суштина и *савести* свега постојећег.

Бића и твари живе Свечовеком. Он је њихов животни принцип. „Свечовек је, близанци, оно што се осећа *крилато* у змији, *свеже* у трулој јабуци, *несебично* у јазавцу, непролазно у бору, *неусамљено* у лисици, непобедиво у 'тици, *срећно* у риби, *кри-*

лешно у Сребреном језеру и живо у гробу. Оно је Свечовек“ (Исто, 593). Свечовек је свеживот, свесавест, свемудрост – једном речју, *све*.

Тврдећи да је суштина свега у Свечовеку, Николај се суочио са тешкоћом код питања шта је са злом. Ако је Он Творац, ако је Његова природа природа свега, и ако ништа не постоји изван Њега, онда логички следи закључак да је и суштина зла у Њему или да је Он Творац зла. Уколико се то прихвати, како онда рећи да је Он сведобар и свемилостив? Или, ако каже да постоји други узрок зла, то би значило увођење онтолошког дуализма, и онда се за Свечовека не би могло рећи да је један, а то би било у нескладу са његовим метафизичким монизмом. Ову дилему он решава на следећи начин: „Свечовек је мајка Луциферова, која се дала од сина понизити, исцепкати, смањити, стеснити, поплувати, све из материнске љубави према Сину“ (Исто, 593). Он је пун греха и злочина, пун поправке и светитељства, јер се сви греси морају испунити на земљи пре свршетка историје (Исто, 595). Он је „сејач и косац зла“ (Исто, 601); Он „губи и добија“ (Исто, 601). Ове речи потврђују на индиректан начин да је, ради неке своје дијалектике, Свечовек узрочник зла јер је Он *мајка Луциферова*. Он је тај који „сеје“ и „косу“ зло у свету, што неодољиво подсећа на Хегелово „лукавство ума“.

Но, ово нису једине противречности и анахронизми. Има их веома много. Рецимо, мање или више свуда, Николај истиче да творевина има своју суштину у Богу (Свечовеку), да од Њега

црпи мудрост и живот, али ипак на једном месту тврди обратно да Свечовек црпи мудрост од сваке ствари и да обожава сваку ствар (Исто, 594). Мало касније, опет, ово негира тврдећи да Свечовек никог не поштује осим *Свевишњег* (Исто, 601). Ако се допусти да изнад Свечовека постоји *Свевишњи*, то је опет контрадикторно са основним ставом да је Свечовек *све*.

С обзиром на то да ће посебно бити речи о Николајевим космолошким идејама, на овоме се овде више нећемо задржавати. Потребно је још само истаћи полазни став његове космологије. Свет *ствара* Свечовек, и то *нужно*, из своје природе. Свет не постоји као онтолошки самостално биће. Не може да постоји јер нема своју суштину. Његова суштност (суштаственост) је у Богу. Свет је форма, *символ*, отелотворење Свечовека. Пошто је суштина те форме сам Бог, свет се у времену и простору (или као време и простор) у историји понаша по диктату моралног закона. У суштини, по вољи Свечовека. За Њега је недопустива било каква аутономност света коју треба битно разликовати од апсолутне независности. Остане ли се при овом схватању, на индиректан начин се разара православна христологија, а тиме и теологија, јер то води у савелијанизам и докетизам. Ако је свет символ, *одело* и маска Свечовека, онда је и Христово Богооваплоћење привид и маска. Једноставно, негира се Христова човечанска природа, што представља повратак на монофизитизам.

– наставиће се –

– Нека питања из Старог Завета –

Св. Пророк Јездра преписује Свето Писмо – илuminација из Амјатинског кодекса (Codex Amiatinus) (извор: Википедија)

Септуагинта – хришћански Стари Савез

Проф. др Родољуб Кубаи

Септуагинта није класичан превод у смислу да су са јеврејског језика преведене и сортиране књиге према већ постојећем, рангираном распореду. Септуагинта је превођена у периоду када још многе појединачне књиге нису добиле коначан облик, а сам канонски процес је био још у фази обликовања. То се види, нарочито, у распореду и броју књига у односу на Јеврејску Библију (Танах) сачувану у масоретској традицији.

Септуагинта је превод библијских (староизраилских) текстова са јеврејског на грчки језик. Превод су сачинили јелинизовани Јевреји египатске дијаспоре у Александрији. Према предању заснованом на Аристеевом писму, текст Петокњижја су преводила 72 старца. Одатле и потиче јелински назив Седамдесеторица (κάτα τοὺς ἑβδομήκοντα) или латинизовани Септуагинта (LXX). Аристеево писмо говори да је превод настао за време Птолемеја II Филадельфа (285–247 пХ). Такође и научна истраживања показују да је Петокњижје могло бити преведено у 3. в. пХ. Историјске и пророчке књиге преведене су у првој половини 2. в. пХ, док су остале у 1. в. пХ. Текстови су прошли више рецензија и развојних фаза, и то у периоду од 1. в. пХ. до 2. в. Тако

да је процес настанка LXX трајао око 400 година. Септуагинту су у почетку Јевреји сматрали богонадахнутим, тј. аутентичним извором Библије, и неколико векова је била у употреби у јелинстичкој синагоги. Каснији равини су је одбацили. Хришћани су је још од почетака доживели као свој Стари Савез.

О настанку LXX постоји више теорија. Према најзаступљенијем мишљењу, свака књига понаособ настала је на основу једног текстуалног предлошка и интегрално. Текстуална одступања су производ каснијих рецензија и модификација текста. Према другој, мање заступљеној, теорији не може се говорити о томе да је LXX настала као пра-текст, већ да је превод настао из многобројних упроштених и засебних одељака. Ти одељци су нешто

слично таргумима; њиховим сабирањем и рецензијом настао је превод Петокњижја.

Септуагинта није класичан превод у смислу да су са јеврејског језика преведене и сортиране књиге према већ постојећем, рангираном распореду. Септуагинта је превођена у периоду када још многе појединачне књиге нису добиле коначан облик, а сам канонски процес је био још у фази обликовања. То се види, нарочито, у распореду и броју књига у односу на Јеврејску Библију (Танах) сачувану у масоретској традицији. Септуагинта има већи број књига и другачију херменеутичку структуру. Распоред и број књига, као и њихова канонска структура, производ су хришћанског теолошког промишљања. У LXX је присутан шири канон. Битно је нагласити да је Септуагинта као Стари Са-

Почетак Аристеевог писма, препис из 11. века, Ватиканска библиотека (Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. gr. 747, f. 1r) (извор: Википедија)

ΣΙΝΕΤΩΝΕΒΔΟΜΗΚ
 ΔΡΤΑΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΚΥ
 ΠΕΡΣΩΝΕΤΟΥΣΠΥ
 ΤΟΥΕΙΣΣΥΝΤΕΛΕΙΑΝ
 ΗΜΑΤΟΣΚΥΕΝΣΤΟΜΑ
 ΤΙΕΡΕΜΙΟΥΗΓΕΙΡΕΝ
 ΚΣΤΟΠΗΕΥΜΑΚΥΟΥ
 ΒΑΣΙΛΕΥΣΠΕΡΣΩΝΚΙ
 ΕΚΗΡΥΞΕΝΟΛΗΤΗΕΚ
 ΛΕΙΑΛΥΤΟΥΚΑΙΛΑΜΑ
 ΓΡΑΠΤΩΝΛΕΓΩΝΤΑ
 ΔΕΛΕΓΕΙΟΒΑΣΙΛΕΥΣΠ
 ΣΩΝΚΥΡΟΣΕΜΕΛΝΕΔ
 ΞΕΝΒΑΣΙΛΕΥΤΗΟΙΚΥ
 ΜΕΝΗΚΟΥΡΟΣΤΟΥΕ
 ΓΑΛΑΚΣΟΥΥΙΣΤΟΣΚΑΙ
 ΕΣΗΜΗΝΕΝΜΟΙΟΙΚΟ
 ΔΟΜΗΣΑΙΛΥΤΩΟΙΚΟΝ
 ΕΝΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜΤΗΕΝ
 ΤΗΓΟΥΔΑΙΑΚΕΤΙΣΕΣΤ
 ΟΥΝΥΜΩΝΕΚΤΟΥΕΒΝΥ
 ΑΥΤΟΥΕΣΤΩΟΚΑΥΤΥ
 ΜΕΤΑΥΤΟΥΚΑΙΛΑΜΑ
 ΕΙΣΤΗΝΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ
 ΤΗΝΕΝΤΗΓΟΥΔΑΙΑΟΙΚ
 ΔΟΜΕΙΤΩΤΟΝΟΙΚΟΝ
 ΚΥΤΟΥΙΣΓΑΛΟΥΤΟΣ
 ΟΚΣΟΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΑ
 ΕΝΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜΟΒΟΙ
 ΟΥΝΗΚΑΤΑΤΟΥΣΤΟΝ
 ΟΙΚΟΥΣΙΝΒΟΗΤΩΣ
 ΑΥΤΩΟΕΝΤΩΤΟΠΩ
 ΑΥΤΟΥΕΝΧΡΥΣΩΚΑΙ
 ΕΝΑΓΓΥΡΙΩΚΑΙΕΝΑ
 ΣΕΣΙΜΕΦΗΠΩΝΚΑΙ
 ΚΤΗΝΩΝΣΥΝΤΟΙΣΑΛ
 ΛΟΙΣΤΟΙΣΚΑΤΕΥΧΑΣ
 ΠΡΟΣΤΕΘΕΙΜΕΝΟΙΣΕ
 ΤΟΙΕΡΟΝΤΟΥΚΥΤΟΕΝΙ
 ΕΡΟΥΣΑΛΗΜΚΑΙΚΑΤΑ
 ΣΑΝΤΕΣΟΙΑΙΧΙΦΥΛΑΙ
 ΤΩΝΠΑΤΡΙΩΝΤΗΣΓΟΥΔΑ

фрагмент текста Септуагинте, стубац из Књиге Јездрине, Ватикански кодекс (Codex Vaticanus), око 325–350. г. (извор: Википедија)

вез коначно обликована у окриљу хришћанске Цркве.

У процесу настанка текстови Седамдесеторице су прошли кроз више рецензија (ревизија). Рецензије се временски могу поделити у три категорије. Рецензије пре Хексапле, Хексапла и рецензије после Хексапле. Прве, предхексапларне рецензије радили су Јевреји: Аквила, Симах и Теодотион. У науци је и даље отворено питање да ли су то рецензије или самостални преводи. Касније је откривено још неколико раних рецензија, најзначајнија је каџе-рецензија која се смешта у временски распон 1. век пХ. – 1. век. Најпознатија рецензија LXX јесте Хексапла, монументално дело у више стубаца које је израдио Ориген (185–254). Најважније после хексапларне рецензије потичу од Исихија (†311) и Лукијана (†312). Извесно је да је LXX прошла кроз још многе текстуалне корекције и парцијалне рецензије. У оквиру ране Цркве, јелинског света, превод Седамдесеторице је са Новим Савезом представљао хришћанско Свето Писмо. Утицај превода се проширио преко превода. Са текста LXX настали су преводи на: старолатински, коптски, етиопски, јерменски, грузијски, готски, словенски итд.

Септуагинта се у много чему разликује у односу на каснији масоретски текст (МТ). Разлике су присутне у великом броју књига. У текстолошкој критици раније је владало мишљење да је LXX класичан превод, који често из различитих преводилачких разлога одступа од стандардизованог МТ. После открића кумранских рукописа и других текстуалних сведочанстава, дошло се до закључка

да се јеврејски предложак са којег (којих) је настала LXX у многоме разликује од масоретског текста. Вероватно је LXX настала на основу предлошка који припада египатској текстуалној традицији, названој прото-септуагинтска. Наиме, у време превођења Септуагинте и кумранских преписа постојало је више типова библијског текста. Разлике које постоје између појединих текстуалних традиција могу се објаснити тиме што су поједини рукописни токови неких библијских књига затечени у различитим развојним стадијумима. У сваком случају, Септуагинта представља посебну текстуалну традицију, са теолошким и културолошким одликама. Она је коначни текст једног рукописног тока и као таква представља хришћански Стари Савез.

Септуагинту су већ новозаветни писци реципирали као Писмо (Рим. 4, 3) или Стари Савез (2. Кор. 3, 14). То се види и на основу тога што новосавезни писци наводе Стари Савез углавном из LXX (уп. Мт. 1, 23 < Ис. 7, 14; Мк. 7, 6 < Ис. 29, 13; Јевр. 3, 15 < Пс. 95, 7–8 итд). Рана Црква је наставила исту праксу, поготово што је већина хришћана користила грчки језик. Утицај LXX на Нови Савез, а тиме и на хришћанство види се и у преузимању важних теолошких појмова (θεός, κύριος, διαθήκη, εὐαγγέλιον). У источно-православној Цркви Септуагинта представља канонски текст Старог Савеза. Читање и разумевање старосавезних списа заснивало се на тексту LXX, који је био подлога хришћанске егзегезе и теологије.

Православни свет, иначе органски повезан са Септуагинтом, не

показује нека озбиљнија интересовања за њено превођење и даље научно истраживање. Додуше, треба напоменути да превод Септуагинте покушава да се реализује у оквиру Православних студија Библије (Orthodox Study Bible): Септуагинта и Нови Завет. Главна сврха овог пројекта је да се тиме задовоље потребе православних хришћана у Северној Америци. Међутим, овај подухват није постављен на озбиљне теолошке и текстолошке основе. Постоје знаке да се у Русији и Румунији размишљало о преводу. Од раније су неки руски богослови, као што су Порфирије Успенски (1804–1885) и П. А. Јунгеров (1856–1921), преводили извесан број старосавезних књига са Септуагинте. Превођење Старог Савеза са текста Септуагинте на српски језик један је од приоритета новооснованог Библијског института при Православном богословском факултету у Београду. ■

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

Милост хоћу, а не жртвоприношење (Мт. 9, 13; 12, 7)

Проф. др Предраг Драгишиновић

Христос у два наврата реактивира критику култа која је већ присутна у јудејској традицији и, самим тим, није била непозната његовим слушаоцима. Он то чини наводећи речи пророка Осије 6, 6: „Милост хоћу, а не жртвоприношење“. У оба случаја не ради се о ситуацијама које су директно везане за чин приношења жртве (паљенице), већ за ситуације када људи осуђују једни друге

Иако се у ранохришћанском богословљу Христова жртва на крсту сагледавала као једна, јединствена, последња и савршена жртва принесена Богу, Исус Христос у својој проповеди не укида жртве јудејског култа (уп. нпр. Мт. 5, 23–24). Он их, пак, значајно релативизује, постављајући тако темеље за касније разумевање његове жртве као коначне замене за све жртве које човек приноси Богу. Његове критике жртве, односно религијског култа Израила, надовезују се на раније критике које се појављују код старозаветних пророка (Ам. 5, 21–24; Мих. 6, 6–8; Ис. 1, 11–17; Ос. 6, 6) и у Псалмима (50; 40, 4–9; 51, 18; 69, 31). Старозаветни пророци критикују култ приношења жртава са социјалне тачке гледишта: неправда према ближњима се не искупљује жртвама, а Бог хоће да људи граде праведне међуљудске односе који су знак припадности Божијем народу. Тек тада, ако је дакле испуњен тај услов, могу му жртве бити миле. У Псалмима се, с друге стране, не наглашава овај социјални моменат, али је он имлициран: Бог тражи чове-

ка који је својим животом хвала и слава Богу.

Осија 6, 6

У својој проповеди, у Еванђељу по Матеју, Исус Христос у два наврата реактивира критику култа која је већ присутна у јудејској традицији и, самим тим, није била непозната његовим слушаоцима. Он то чини наводећи речи пророка Осије 6, 6: „Милост хоћу, а не жртвоприношење“. У оба случаја не ради се о ситуацијама које су директно везане за чин приношења жртве (паљенице), већ за ситуације када људи осуђују једни друге: најпре, када религијски ауторитети (фарисеји) осуђују Исусов однос према грешницима – када религијски исправни осуђују оне који су религијски и социјално грешни, као и оне чије потпуно невинне праксе наводно угрожавају светињу култа.

Сцена прва

Видевши фарисеји Исуса и ученике његове да једу са цариницима и грешницима, чуде се и питају ученике: „Зашто са цариницима и грешницима учитељ

ваш једе и пије?“. Исус је, пак, чуо шта су питали па им уместо ученика он одговара: „Не требају здрави лекара, него болесни; него идите и научите шта значи: милост хоћу, а не жртвоприношење. Јер нисам дошао да зовем праведнике него грешнике на покајање“ (Мт. 12, 10–13). Формулација *πορευθέντες δὲ μάθετε* необично подсећа на последњу мисионарску заповест ученицима у Мт. 28, 19: *πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη*. Да ли је сличност ових формулација случајна? Чини се пре да је „милост“ *ἔλεος* нешто чему најпре треба поучити „религијски исправне“ – који очигледно не знају шта то значи, па потом и све народе. Ритуална чистоћа – неједење са грешницима, односно избегавање односа са људима, пошто су са наше тачке гледишта религијски и морално неподобни – угрожава међуљудске односе и потенцијално спутава људе да дођу до покајања. Њој нема места у Еванђељу којем треба поучити све народе.

Сцена друга

Друга сцена када се Исус позива на пророка Осију 6, 6 је лите-

Христос и апостоли пролазе житним пољем у суботњи дан (извор: Hurlbut's Story of the Bible)

рарно слична првој, са занимљивим варијацијама. Наиме, ученици Исусови – не и Он сам – су брали класје у суботу, пошто су били огладнели. Овај пут фарисеји се не обраћају ученицима, већ Исусу лично: „Где ученици твоји чине што не ваља чинити у суботу (ποιοῦσιν ὁ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ)“ (Мт. 12, 2). Пошто им наводи по један пример из јудејске Библије и религијске праксе, Исус каже: „Кад бисте пак знали шта је то: милост хоћу, а не жртвоприношење, не бисте осуђивали невине“ (12, 7). Поново религијски исправни осуђују оне који нису учинили ништа друго, осим што су утолили глад. Њихова „невиност“ у овој ствари је евидентна. Будно око религијски исправних, међутим, прати сваки корак необичног проповедника и његових ученика.

„Милост хоћу...“

У првој сцени на мети религијски исправних су цариници и грешници, у другој Исусови ученици. У првој је прекршена ритуална чистоћа, у другој свето време. У оба случаја се потреба религијског формализма ставља

изнад човека. У првом се људи жигошу као грешници и одбија се свака заједница са њима. У другом људи чине светогрђе зато што су утолили глад. Религијски формализам жели да принесе своје жртве: да се не окаља заједничким обедом са грешницима и да сачува неокаљано свето време посвећено само Богу. У оба случаја Исус Христос тражи милост, милост за оне који траже пут ка Богу и милост за оне који су само гладни. Он не укида култ, не укида жртвоприношење – ни храмовно, ни ово у виду држања религијских прописа чистоће и светих времена – он само каже: „Милост хоћу више него жртвоприношење“, другим речима: љубав и разумевање за човека је Богу важније и милије од држања култа и понашања у складу са њим. Христово позивање на пророка Осију 6, 6 треба схватити онако како је формулисано у Еванђељу по Марку: љубав према Богу суштински је повезана са љубављу према ближњем и то „је веће од свих паљеница и жртава“ (Мк. 12, 33). У том смислу пророк Осија и говори: „Милост хоћу, а не жртвоприношење, познање Бога, не паљенице“ (6, 6).

Једна од основних истина Еванђеља Христовог гласи да познања Бога нема без милости и љубави према ближњима.

Исус Христос проповеда у оквиру јудејства подсећајући своје сународнике на заборављене, деактивирание наративе, пренаглашеност култа и религијских форми и одсуство човекољубља без кога нема истинског служења Богу. Милост према другима, саосећање са немоћнима и заблуделима, разумевање сложености егзистенције, спремност да се дели оно што се поседује, дакле једна етика безусловног човекољубља је „заштитни знак“ хришћанства као религије која се у свету и историји манифестује као Црква. Пренаглашавање култа, религијског формализма и тријумфализма, ризик је коме је изложена свака религијска заједница. Православна Црква је пред задатком да преиспита садржај своје проповеди данас, да реактивира библијске наративе, преосмисли култ, односно значај који приписује култу у оквиру саморазумевања, и окружењу пружи црквени простор као истинску алтернативу начину постојања овога света. ■

Велики рат

Оданост која је спасила Србе

И дан данас Србија има дуг према Русији, управо због Првог светског рата

Политички, финансијски и војно, Русија је несебично подржала Србију за време Првог светског рата. Зато су Петроград и Романови, и поред повремених неспоразума са Београдом, код великог броја Срба упамћени као „једини прави савезници“.

Још на почетку рата руско Министарство морнарице презело је на себе организовања и слања војне помоћи Србији, па је формирана „Експедиција посебне намене“ (ЕПН). Задатак ЕПН-а био је „дотурање и спровођење ратног материјала за Србију“, тако што би се материјал транспортовао преко Дунава. Експедиција је формирана 16. августа 1914. године на челу са капетаном прве класе М. М. Весјолкином (у каснијем току рата Весјолкин је унапређен у контраадмирала). У састав експедиције били су укључени шлепови и трговачки бродови, а ЕПН је потчинио себи и Руско дунавско паробродство.

Све што је ЕПН превозила сматало се „робом специјалне на-

мене“, што је значило да се материјал приоритетно пропушта железницама и воденим путевима упоредо са материјалом за руску војску, а све на рачун руске благајне. Руска лука на Дунаву, Рени, изабрана је за почетну тачку, док су српске луке Радужевац и Прахово представљале места истовара. Руска морнарица је обезбеђивала конвоје за случај сусрета, односно сукоба са аустроугарским бродовима, авионима или наилазком на мине. Поред политичке и финансијске подршке, Русија је слала и наоружање. Још током Церске битке пристигло је 120.000 пушака. У другом конвоју било је више од 30.000 сандука са муницијом, око 300 сандука са гранатама, 214 навоја бодљикаве жице... Руска војска је слала и балоне за осматрање непријатељских положаја, два моторна чамца и оклопни парни брод „Тираспољ“. Топови, торпеда и мине стигли су заједно са руским инжењерима и минерима. Значајне су биле и руске медицинске мисије у којима су учествовали бројни лека-

ри и медицинске сестре. Стижала је помоћ и у одећи. Забележено је да је српска влада примила око 200.000 пари чизама, 19.000 шињела, 12.300 војничких кошуља, 14.300 чакшира, па чак и око 11.000 шајкача.

„Мало се зна да је сва храна за српску војску током 1914. и 1915. године пристизала из Русије. Али постојао је проблем: како расподелити ту храну српским трупима након искрцавања, јер су српске железнице биле преслабе за те капацитете“, каже историчар Данило Шаренац.

Величина Николајеве жртве

Када је 1914. Беч упутио ултиматум Краљевини Србији, и када је било јасно да ће рат избити, цар Николај је стао на страну мале Србије, иако Русија није била довољно спремна за рат. Зато ће Владика Николај његову жртву упоредити са жртвом цара Лазара: „Николај је жртвовао себе и своје да би помогао српској браћи.“

Војни музеј Београд
и
Савез потомака ратника Србије 1912-1920.

ПОЗИВАЈУ ВАС НА
ИЗЛОЖБУ ФОТОГРАФИЈА
АЛБУМ СЕЋАЊА НА НАШЕ ПРЕТКЕ ИЗ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

Изложба фотографија пројекта „Албум сећања на наше претке из Првог светског рата“ приказује фотографије, ратне дневнике, војничка писма, дописне карте, споменице и осталу историографску грађу учесника Првог светског рата. То су јединствена сведочанства о ратним авантурама и страдањима српског војника у ратним годинама, потиснутог са страница светске историје. Изложба „Албум сећања на наше претке из Првог светског рата“ резултат је напора да се данас, сто године касније, ода дужна почаст том малом човеку из Великог рата, и да се његово велико жртвовање за правду, истину, слободу и човечанство не избрише из нашег, цивилизацијског памћења, већ постане културна баштина. Придружите нам се у намери да поносно испричамо велику причу о нашим прецима!

ВОЈНИ МУЗЕЈ
| Београд
славним-прецима.crb | slavnimprecima.rs

Српска
православна
црква

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
Сектор за људске ресурсе
Управа за традицију, стандард и ветеране

Војни музеј
Београд

Албум сећања
на наше претке
из Првог светског рата
1914 | 1918

Почетком августа 1915, после напада Немачке на Русију, читан је царски указ у коме је, између осталог, стајало: „Држећи се својих историјских традиција и једнаки вером и крвљу са словенским народима, Русија није никад била равнодушна према њиховој судбини. Нарочитом снагом солидарности пробудила су се осећања руског народа према Словенима последњих дана, кад је Аустро–Угарска поставила Србији захтеве који се не могу примити од стране ниједне независне државе.“

Цар Николај II и највећи део руске јавности су подржавала Србију у Великом рату. Руски амбасадор у Србији, Николај Хартвиг толико је био погођен положајем српског народа да је, ишчекујући да буде примљен код аустроугарског посланика на састанак – преминуо!

Када је Бугарска ушла у рат на страни Беча и Берлина, то је код Николаја Другог изазвало гнев. Он је 19. октобра 1915. издао манифест у коме, између осталог, стоји: „Бугарске су тру-

пе нападе нашу верну савезницу Србију, окрвављену у борби против јачег непријатеља. /.../ Бугарска, наш једноверник, којега је Русија недавно ослободила из ропства турског, хришћанском вером и словенством. Руски народ гледа са болом на издајство Бугарске, која нам је била до последњих дана тако блиска, и са крвавим срцем извлачи свој мач против тебе, предајући судбину издајника словенске ствари праведној казни Божијој!“

Подршка није стизала од свих Руса. Многима се чинило да је Русија олако ушла у рат уместо да се реформише и опорави. На тај начин би можда избегли револуцију. Тако је размишљао и шеф дипломатије Сазанов, а слично је било и са парламентарним вођом, министром у Думи – Павелом Миљуковом, који је отворено био против Срба. Односи између Србије и Русије нису у сваком моменту били сјајни.

Но, Руска царевина, као традиционални заштитник балканских Словена, већ на почетку Великог рата пружала је помоћ

српском народу. Још током Јулске кризе, Цар Николај II је стао на страну Србије. Русија је одиграла кључну улогу 1915. – када се српска војска повлачила преко Албаније. Британци и Французи су планирали да напусте балкански фронт и посвете се одбрани Египта и колонија, што је снажном интервенцијом спречио руски цар. Српски престолонаследник Александар пише писмо цару Николају и моли га за интервенцију код савезника. Цар му је одговорио: „Са осећањем бола, ја сам до скоро пратио одступање храбре српске војске у Албанију и Црну Гору. /.../ Победа над непријатељем и Васкрс Велике Србије биће Вама, братском српском народу утеха за све што сте преживели.“

После телеграма Николаја II, западни савезници су били приморани да убрзају евакуацију и помогну српској војсци, тако да не треба да чуди што је руска царска породица била тако цењена у Србији.

Зорица Нешић

У овом и наредним бројевима *Православља* представљамо српске православне манастире и цркве у дијаспори, а почињемо од нашег јединог манастира у Канади, Светог Преображења Господњег у Милтону у Онтарију.

Манастир Светог Преображења Господњег у Онтарију

Милтон – духовна оаза православља у Канади

У малом градићу у канадској покрајини Онтарио, у коме живи негде око 90.000 становника, налази се манастир Светог Преображења Господњег, за сада једини српски православни манастир у Канади, оаза православне духовности на овим просторима наше планете, место окупљања Срба али и других хришћана.

Од давнашње жеље представника српске дијаспоре да на овим, од матице далеким, просторима има свој манастирски посед, и наде коју је исказивао још давних дана и Владика Николај Велимировић, до реализације се дошло крајем 80-тих година прошлог века. Од тада до данас, пуних 25 година је прошло од када је 21. октобра 1991. године темеље будућег манастира осветио Његова Светост Патријарх српски Господин Павле да би, недуго затим, изграђена манастирска црква (1994) почела свој живот у пуном литургијском заједништву.

Епархија канадска почела је да се формира 1984. године када је и устоличен и први Епископ канадски, Владика Георгије (Ђокић). Недуго затим, захваљујући добрим намерама и правим делима браће Владе и Ђорђа Вучковића и њиховог оца Бранка, проналази се прави простор за будући манастирски комплекс који почиње да се гради према пројекту архитектуре из Србије Марије Јовин. Од голе ледине, на 20 хектара манастирског имања, за свега неколико година српска заједница у Канади подигла је праву малу оазу наше духовности. Лепота места на подручју Најагаре Експеримента, које су Уједињене нације прогласиле заштићеном природном зоном, отежавала је реализацију планова изградње објекта, да би ипак коначно 1993, захваљују-

јући напорима канцелара епархије Милене Протић, била издата дозвола за градњу конака, цркве и гробља на овом манастирском имању.

Свечаност, која се дуго чекала међу Србима из Канаде, догодила се 12. јуна 1994. До дана данашњег међу житељима се памти церемонија која, према речима очевидаца, до тада није била виђења у Канади. Кумови су били Гојко и Евгенија Кузманови који су откључали врата нове цркве, а истог

дана свој завет је дала и прва монахиња Јустина.

Манастирска црква је на посебан начин уклопљена у природни амбијент. Налази се на 136 стубова на једином утврђењу у околини, на 33 метра висине, смештена међу густо дрвеће. Живописање цркве почиње одмах по њеној изградњи и изводи се у неколико фаза. У унутрашњости храма простиру се величанствене фреске које су дело фрескописаца Драгана Марунића, његовог помоћника Николе Лубардића и мр Драгана Станковића, а које доприносе молитвеном простору. Фреске Христа Пантократора из композиције Успенија Христовог у куполи, као и композиције Преображења Господњег, Уласка у Јерусалим, Прања ногу, Издајства Јудиног, Силаска у Ад и друге представе на зидовима, плене лепотом заједно са префињеним дуборезом на иконостасу и на трима улазним вратима – дело мајстора Момчила Милошевића. По раскошности и естетској вредности фрескописа манастир Милтон у Канади издваја се као јединствен пример црквене уметности на овом простору. Од 2002. године манастир је уврштен и у сталну изложбу „Светиње и уметност“ у организацији уметничке галерије Хамилтон, што привлачи бројне посетиоце сваке

године који поштују целокупну лепоту и духовност овог изузетног места...

Живот и утицај манастира у Милтону почео је ужурбано да се одвија и шири међу православним становништвом од дана када је црква изграђена, и данас је то духовни центар Срба у Канади. Готово свакодневно манастир се дограђује, проширује и улепшава. Градитељски успеси су се наставили са изградњом конака, капеле Света три Јерарха која је пренесена из раније епископске резиденције у Торонту. Манастир је жив и свакодневно верницима и посетиоцима нуди обиље културних догађаја попут изложби слика и икона, културних догађаја које организује епархијска издавачка кућа „Источник“ у епархијском музеју, а велики углед има манастирска библиотека са преко 10 000 књига.

Верници активно учествују у животу ове манастирске заједнице. Уређују простор око цркве који је постао честа дестинација за излете, па тако на Епархијски дан, на дан Свих светих и у недељу пред Госпојински пост, када се одржава Манастирски сабор, на манастирском поседу ужива по неколико хиљада Срба. Одмах уз цркву налази се велики пикник простор са свим пратећим садржајима: летњим павиљоном, кухињама, спортским теренима за фудбал, одбојку и кошарку. За најмлађе је уређен посебан кутак где могу безбрижно и безбедно да се играју.

Као почетак новог раздобља мисије Српске Православне Цркве у Канади уписан је датум 18. септембар 2016. године. У препуном Храму Сабора српских светитеља у Мисисаги, уз саслужење 8 епископа, 20 свештеника, и 2 протођакона, Његова Светост Патријарх српски Г. Г. Иринеј, дотадашњи ад-

Манастир Светог Преображења у Милтону је био домаћин обележавања прославе 2000 година хришћанства за све православне у Канади.

министратор Богомчуване Епархије канадске, увео је у трон епископа канадских Његово Преосвештенство господина др Митрофана...

Светиње у манастиру

Велики углед манастир Светог Преображења Господњег има и због светиња које чува. Мошти девет светитеља се налази у Милтону и то од оних светитеља Цркве који су живели од почетка хришћанства до недавног времена – Светог Игњатија Богоносца, Светог Василија Великог, Светог Атанасија Великог, Свештеномученика Харалампиа, Светог Поликарпа, Свете Мученице Ирине, Светог Великомученика Пантелејмона, Светог Нектарија Егинског, Преподобног Нектарија Оптинског.

На делу имања уређено је и прво српско гробље у Канади.

М. Симоновић

Коаутор текста: оцац Јован Марјанац

Исцељење раслабљеног, манастир Дечани, 14. век
(извор: orthodoxportlandmaine.org)

Палијативна нега и хришћански етос

Ранка Мацаревић

Задатак палијативне неге је да брине о духовним и егзистенцијалним проблемима оболелог и његових ближњих. Она чува и поштује њихово људско достојанство и представља јединствено љубавно, састрадално и аутентично хришћанско искуство.

Палијативно збрињавање је врста здравствене заштите за болеснике који се суочавају са болестима које су хроничне, опасне по живот, или се налазе у терминалној фази болести (канцер, болести срца, плућне болести, деменција, ХИВ). Циљ палијативног збрињавања је да помогне оболелим особама да што садржајније, безболније и са надом и утехом проведу остатак живота. Начин на који се палијатива примењује је многострук и укључује медицинску, духовну, социјалну, емотивну и практичну помоћ оболелом. Задатак неге је да уважава и брине о емотивним и духовним проблемима оболелог и његове породице, да чува и поштује његово људско достојанство. Палијативну негу пружа тим стручњака који чине: лекари, медицинске сестре,

социјални радници, психолози, духовници и волонтери. Овакав вид неге се спроводи у дому оболелог или у хоспису (згради која је намењена за збрињавање терминално оболелих пацијената, где свакодневно примају бесплатну негу). Реч *хоспис* потиче од латинске речи *hospes* која је имала двојако значење – означавала је оне који угошћавају и оне који су угошћени, односно и госте и домаћине.

Хришћанско и историјско утемељење

Палијативна нега своје порекло има у институцији и пракси древних монашких болница које су претходиле савременим системима здравствених установа. Монашке заједнице су утемелиле основе и образац за будуће

болничке установе. Један од најранијих примера је болница коју је основао Свети Василије Велики у IV веку у Кесарији Кападокијској. Поред труда на оснивању болница, он у својим беседама наглашава неопходност апсолутног посвећивања онима чији су животи угрожени болестима, и то не само онима унутар хришћанске заједнице, него и ван ње. Вишевековна пракса старања о болеснима, немоћнима и потребитима, заснована на хришћанском човекољубљу, била је касније преточена у сложенији болнички систем. Овакав комплексан систем манастирске болнице у XII веку међу Србе доноси Свети Сава, који оснива прве болнице у манастирима Студеница и Хиландар.

Посвећеност и старање о болеснима и немоћнима утемељено

је у новозаветним описима Христовог исцељивања болесних и у причама Господњим. Једна од јеванђеоских прича која надахњује хришћане у делу помоћи ближњем у невољи је, свакако, прича о милостивом Самарјанину (Лк. 10, 25–37), која је истовремено била образац човекољубља, али и изазов за тадашње друштвене норме. Хришћанска библијска антропологија недвосмислено утемељује палијативну негу у мисији Цркве. Човекова личност је феномен кога сачињавају душа и тело, којима доликује пажња и старање. Учење о достојанству човековог живота произлази и из хришћанског разумевања стварања човека – по обличју Божијем (Пост. 1, 26). Изнад свега, хришћанско разумевање човекове болести и смрти увек је посматрано у контексту оваплоћења, страдања и васкрсења Господа Исуса Христа. Такође, човеково страдање никада није само индивидуално, већ је увек ствар заједнице. Када човек оболи, то утиче на његове ближње (хришћане, сугружника, родитеље, децу, пријатеље), и зато палијативна нега превазилази контекст појединца.

Целокупна црквена химнографија – псалми, тропари и кондаци говоре о Богу који исцељује и спасава свет. У овом контексту, палијативно збрињавање није ништа друго доли подражавање онога што чини Господ. Међутим, хришћанско старање о оболелом укључује наду у преумљење. Литургија је догађај који палијативна нега има као свој превасходни циљ. Палијатива чини да онај који пати буде свестан да није усамљен на путу страдања, и да је заједница Цркве уз њега, да га чува у свом сећању и моли се за њега. Са друге стране, човек је обасјан хришћанском надом да ће његова душа заједно са телом постојати у Царству Небеском на интегралан начин једино када је укључен у Свету Тајну Евхаристије. Учесће хришћана у исцељивању и пружању утехе потребитима не-

сумњиво се подудара са мисионарским, катихетским и, уопште, светотајинским етосом Цркве.

Палијативна нега у Србији

Почеци палијативног старања у Србији се везују за почетак XXI века, састављањем првих приручника за ублажавање болова оболелима од канцера, а 2005. године је донета београдска Декларација „Палијативно збрињавање за све којима је потребно“. У Београду постоји само једна организација – „Белхоспис“, која пружа палијативну негу потпуно бесплатно и на сасвим добровољној основи. Основана је 2004. године и пружа помоћ терминално оболелим пацијентима од малигних обољења тако што свој тим лекара, медицинских сестара, социјалних радника, духовника, студената Богословског факултета Српске Православне Цркве и волонтера шаље у посете у домове пацијената. Корисници услуга палијативне неге су одрасле особе свих старосних доба. Препуштени немилости болести, на кућном лечењу и, често, чекању смртног часа, пацијенти су неретко врло тешког финансијског, емотивног и духовног стања. Многи од њих су непокретни, усамљени, стари или превише болесни да би се кретали, искључени из друштвеног живота и зависе од помоћи породице и пријатеља (неки пацијенти су без породице и потпуно сами). Волонтери су посебна врста чланова тима; они, на самом почетку, пролазе вишедневни курс на коме се упознају са специфичном ситуацијом и психичким стањем оболелих људи и могућностима сопственог доприноса и помоћи, а затим, када за то буду спремни, одлазе у посету пацијенту и са њим проводе своје слободно време. Активности које обавља волонтер су различите и зависе од самог пацијента (одлазак на Литургију, разговор, шетње, седење

Васкрсење Христово (извор: spcbrd.org)

пored пацијента док спава, играње друштвених игара, одлазак у продавницу, апотеку, домове здравља, пошту и сл.). Пацијенту је најважније да смрт дочека достојанствено, неодбачено и неусамљено. У Србији је тренутно у изградњи први комплекс хосписа, који би требало да збрине терминално оболеле пацијенте и пружи им свакодневну помоћ и надгледање стручњака и волонтера. Сви пацијенти који користе услуге хосписа, у просеку, упокоје се у Господу у периоду од 6 месеци до годину дана, а после тога хоспис и даље наставља сарадњу са породицом преминулог. Период туговања и молитвеног сећања је подједнако тежак као период борбе док је пацијент још увек био жив. Ближњи покојног се суочавају са усамљеношћу и успоменама. Тада ближњима помажу социјални радници, психолози и духовници. Волонтери, који су последње тренутке проживели заједно са својим оболелим ближњима, такође пролазе кроз јединствено састрадално искуство. Ово искуство је свакако потребно и болно, али је истовремено и *аушентично хришћанско*. Оно служи као подсетник на трагичну природу човековог постојања, али и као подсетник да је Васкрсли Господ победио смрт и да је Његова победа наша једина нада и наша непомућена радост! ■■

На Православном богословском факултету УБ

Прва међуфакултетска конференција студената

У друштву све бржег темпа живота чија је главна одлика префикс *post* (постмодерна, постепистемолошки, постистина...), савремени човек суочава се са новим питањима и дилемама које обликују његов светоназор. Покушавајући да пружи одговор на проблеме постмодерног друштва, академске дисциплине проналазе главну тачку преклапања – холистички приступ човеку. Како би то омогућиле себи, али и једне другима, неопходна је међусобна сарадња и уважавање. Имајући то на уму, Студентски парламент Православног богословског факултета Универзитета у Београду, у суботу, 10. децембра, организовао је Прву међуфакултетску конференцију студената на тему „Здравље – изазови савременог друштва“. Учесници исте били су, поред факултета домаћина, Медицински и Филозофски факултет (Катедра за психологију).

Представник Медицинског факултета била је докторка Јована Милић, чије је излагање било усмерено на тему вакцинације. Она је указала на последице деловања антивакциналних покрета, с освртом на забрињавајуће статистике које показују да годишње умре око два милиона деце у свету од болести које се могу спречити вакцинацијом, чији су докази о успешности и продужавању просечног животног века недвосмислени. Следећи блок заузело је излагање на тему менталног здравља и личности кроз призму класичне и релационе психоанализе. На ову тему говориле су представнице Филозофског факултета, студенткиње четврте године: Александра Лелек, Ана Иванов, Теодора Вулећић и Софија Тркуља. Као смернице које представљају пут ка менталном здрављу, подвукле су прихватање себе онаквим каквим јесмо уз труд да остваримо сопствене потенцијале и тежњу ка позитивној промени. Истакле су и биопсихосоцијални модел здравља и болести у којем нагласак није на болести, већ на човеку који је оболео. Тим увидом су отвориле тему личности која је у целости била предмет следећег излагања – излагања Православног богословског факултета. Представници факултета домаћина били су Бранислав Ивић, студент треће године основних сту-

дија, и Вук Вукчевић, апсолвент. Тврдећи личностни приступ у

антропологији, Бранислав је проширио конотацију појма здравља које се, у овом случају, односило на здрави (исправни) поглед на човека. Базирајући хришћанску антропологију на тријадологији, имплицирао је да бити личност подразумева релациони и љубавни однос човека према свему Д/другом. У том контексту треба сагледавати феномене поста и екологије. Излагање Вука Вукчевића представљало је својеврстан екскурс, један излет у авантуре митских јунака, и покренуло питање присутности истих у одрастању сваке генерације. Суштинско питање било је да ли би библијске приче, приказане у савременим медијима и савременом технологијом, могле представљати неку врсту хришћанског мономита и имати терапеутске перспективе? Ове три студентске сесије закључене су излагањем др мед. Александре Бубере, стручњака у области психијатрије. Давши смернице, др Бубера је већи део свог излагања реализовала као дијалог између себе и слушаца, тако да су напослетку и посетиоци конференције заправо били активни учесници.

Сматрамо да је конференција омогућила учесницима и посетиоцима исте једну целовитију слику и ширу перспективу сагледавања положаја и потреба савременог човека, као и да представља важан корак у циљу унапређења међуфакултетске сарадње у оквиру Београдског Универзитета и прилику да се подигне свест младих академских грађана о релевантним питањима данашњице. С поносом и захвалношћу можемо да кажемо да су Православни богословски факултет и СПЦ препознали значај овог подухвата и подржали га.

Марина Ђакић

У Дому
омладине
Београда

Пророчки бунт

У среду, 21. децембра 2016. године, у оквиру циклуса предавања „Библија и култура“, у испуњеној сали клуба Дома омладине Београда одржана је последња овогодишња трибина на тему „Пророчки бунт“. Организатори су, као и до сада, били Дом омладине Београда и Библијски институт Православног богословског факултета Универзитета у Београду уз подршку Секретаријата за културу града Београда. Разговор са редовним професором на Катедри Старог Завета Православног богословског факултета Универзитета у Београду, др Родољуб Кубатом, водила је студенткиња завршне године студија ПБФ-а, Марина Ђакић.

На почетку је објашњен сам концепт и идеја институције пророка у старозаветном опусу, узимајући у обзир дистинкцију овог појма од онога што се данас најчешће под њим може подразумевати. Након тога, професор Кубат је објаснио шта је узрок појаве пророка у историји древног Израила, те је покушао да одгонетне каснији разлог њиховог нестанка са друштвено-политичке и религиозне сцене старог света. Говорећи о томе да су пророци били ти који су покушавали да изгубљеном човеку поврате сопствено достојанство и слободу, предавач се осврнуо и на моменат изабрана пророка, те питања да ли су они сами били слободни ако су се у потпуности предавали вољи Божијој. Даље, кроз веома сликовите примере, професор Кубат се освртао на религиозне концепте идеје социјалне правде, те на „клизав терен“ појма *тинева Божије*, да би своје излагање завршио објашњавањем феномена изабраног народа и веома илустративног наратива о пророку Јони. Читаво предавање је одјекивало снажним моментима контекстуализације старозаветних и библијских примера, те њихове важности и актуелности за савремено друштво.

Професор је на крају истакао да хришћани, поготово данас, следејући старозаветним пророцима, али и Светим Оцима Цркве, не могу и не смеју да ћуте пред друштвеним и социјалним неправдама, те

страдањима човека који су ових дана присутнији него икад.

Након тога, уследила је плодна дискусија, где су посетиоци постављали своја питања на која је професор др Кубат одговарао. На тај начин је допуњен и зачињен разговор који је, по свему судећи, био веома исцрпан и занимљив, а надасве инспиративан за све присутне.

Осврнувши се на веома успешну годину, важно је напоменути да је у организацији Библијског института и Дома омладине до сада организовано пет трибина („Библија и култура“, „Апокалипса и култура“, „Еванђеље и политика“, „Библија и митови“ и „Пророчки бунт“). На овим трибинама, студенти Православног богословског факултета су водили веома интересантне разговоре на интригантне а опет, и те како, савремене теме са професорима и асистентима на Катедрама Старог и Новог Завета. Из предавања у предавање, клуб Дома омладине је бивао све пунији јер је све већи број што студената, што младих и других заинтересованих посетилаца, желео да чује на који начин та стара, а опет најутицајнија, најштампанија и најпревођенија Књига у историји човечанства, може да буде у кореспонденцији са савременом културом и нашим животима у модерном свету.

Али овде није крај. Сарадња ове две институције се овом трибином није завршила. Током наредне године нас очекује још већи број занимљивих предавања и предавача из света богословске науке који Реч Христову, следејући речима великог Јеванђелисте, Апостола Матеја (Мт. 28, 19), настоје да приближе свима који желе да је чују.

Ово, као и сва претходна предавања, можете послушати на веб сајту Библијског института Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

Александар Даниловић

Фото: Бранко Батало

Капитална монографија о Хиландару

Нова монографија проф. др Мирка Ковачевића, главног архитекте Обнове Хиландара представља плод пет деценија дугог рада на заштити и обнови хиландарског градитељског наслеђа и намењена је како стручној, тако и широкој публици. Издање је помогла Управа за сарадњу с црквама и верским заједницама при Министарству правде Републике Србије.

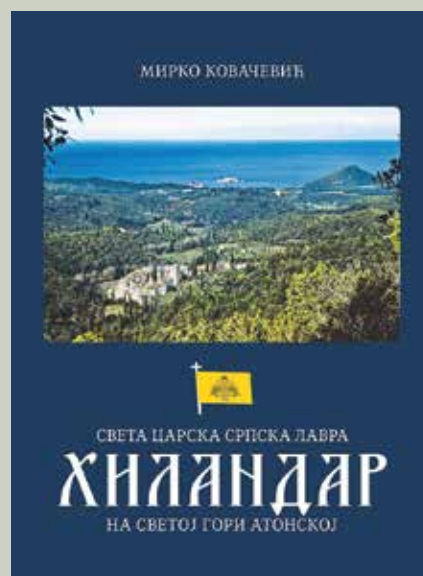
У наставку доносимо приказ књиге који је написао архитекта Стевица Трипковић, дугогодишњи сарадник проф. Ковачевића у Хиландару.

Света царска српска лавра Хиландар на Светој Гори Атонској – архитектура и друга добра

Књига о првом миленијуму развоја градитељске баштине манастира Хиландара у издању Манастира Хиландара на Светој Гори и Задужбине манастира Хиландара у Београду, Београд 2016. године

Прошле године навршило се хиљаду година од најстаријег познатог писаног помена манастира Хиландара на Светој Гори Атонској. Књига *Света царска српска лавра Хиландар на Светој Гори Атонској, архитектура и друга добра* професора др Мирка Ковачевића представља изузетан сажетак овог првог миленијума историје манастира, понајвише са аспекта његове градитељске баштине, али и кроз приказ духовног и уметничког блага које се у њему чува. Књига је, такође, значајна јер се после дужег времена појављује једна свеобухватна, комплексна и садржајна монографија о Хиландару, која у великој мери допуњује постојеће знање о манастиру. На преко шест стотина страница аутор излаже знање сакупљено током педесетогодишњег периода у коме се на разне начине бавио Хиландаром, од снимања и проучавања до рада на конзервацији и рестаурацији. Текст је праћен стотинама архитектонских цртежа и фотографија који читаоцу илуструју изложу фактографију и ауторове тезе.

Ковачевић започиње излагање описом историјског и просторног контекста Свете Горе и Хиландара. Сажет приказ стварања и карактера монашке државе помаже нам да схватимо околности у којима настају и развијају се светогорски манастири, њих двадесет, од којих је један и Хиландар. У кратким цртама представљени су појединачно сви манастири, као и шест важнијих скитова. После уводног путовања кроз време и простор, Ковачевић прелази на детаљан и широк приказ самог манастира и великог броја његових објеката и поседа у ближе и даљем окружењу. Објекте у манастирском утврђењу приказује појединачно, анализира их у погледу настанка, карактеристика, места

Света царска српска лавра Хиландар на Светој Гори Атонској : архитектура и друга добра / Мирко Ковачевић

Београд : Задужбина Светог манастира Хиландара; Света Гора Атонска : Света царска српска лавра Хиландар, 2016
631 стр. : илустр. ; 30 см

ISBN 978-86-7768-077-0

у оквиру целине и реконструкције процеса који су им дали коначни облик. Детаљно приказане и аргументима поткрепљене фазе изградње, од најстаријих делова па до интервенција које су обликовале данашњи изглед објеката, дају посебну вредност књизи. Поред архитектуре, за поједине објекте приказане су и фреске, иконе и други предмети од духовне, уметничке и историјске вредности које ови објекти садрже и који су за њих особени. Хиландар је још од времена Светог Саве стицао поседе како широм Свете Горе, тако и ван њених граница, на којима су временом настајала здања која су обележила разне епохе хиландарске и светогорске историје. У посебним поглављима књиге представљене су ове грађевине, подељене по групама у објекте ужег и ширег окружења, објекте у Кареји, њеној околини и у остатку Свете Горе, као и објекте на поседима ван Свете Горе, а на грчком тлу.

У погледу ширине обухвата хиландарске градитељске баштине, Ковачевићева књига је права ризница података и јединствени каталог свих данас познатих грађевина везаних за Хиландар. Писана живим језиком, разумљивим широј публици, она је истовремено извор и полазна тачка за даља научна истраживања, као и сјајан водич за све оне који се тек упознају са Хиландаром.

Извор: hilandar.org | cui.cpb

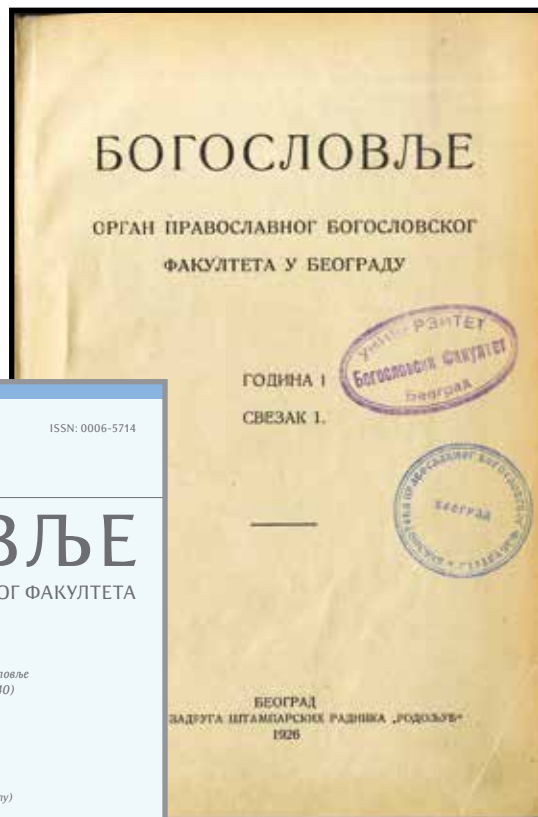
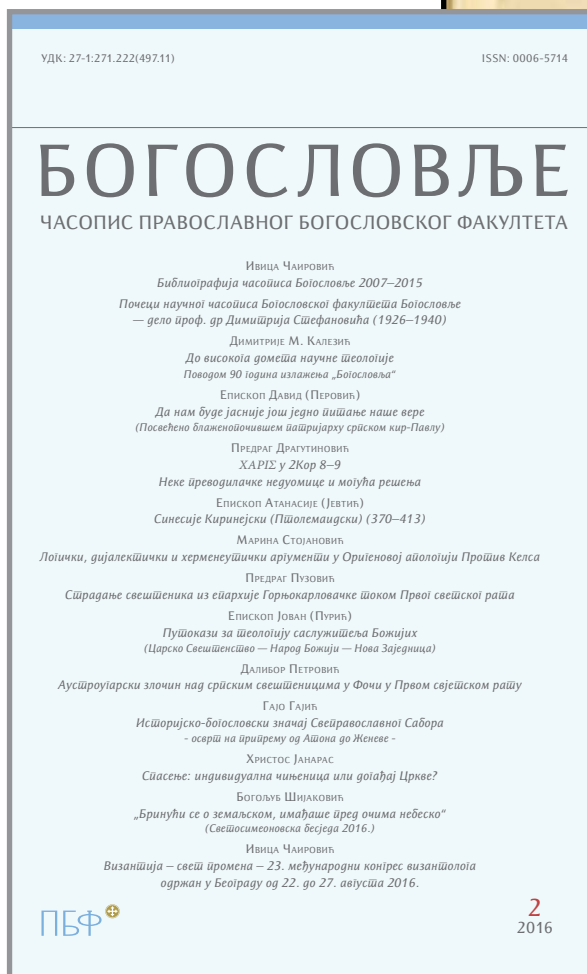
Деведесетогодишњи јубилеј

Часопис Православног богословског факултета *Богословље* 1926–2016

Богословље 2
(2016)

Ретки су часописи на српском говорном подручју који иза себе имају девет деценија постојања. Прва свеска *Богословља* — часопис Православног богословског факултета у Београду, појавила се 1926. године, по благослову блажене успомене Патријарха Димитрија, само шест година откако је почео са радом Богословски факултет као високошколска образовна установа Српске Цркве при Београдском универзитету. Између два светска рата (1926–1940) годишње је излазило углавном по четири свеске (изузев за године 1935, 1938, 1939 и 1940, када је изашли по три свеске), тако да је објављено укупно 60 свезака нашег часописа. У периоду Другог светског рата и после њега због нередовних околности у којима се нашао и Богословски факултет, часопис није излазио од 1941. до 1957. године. Почев од 1957. године наш часопис непрекидно излази, ево већ пуних 59 година. Годишње је излазила по једна или две свеске, тако да је до сада *Богословље* штампано у 133 свеске, а непрекидно је излазило, закључно са 2016. годином, пуних 74 године.

Када је пре десет година (2006) обележена 80-а годишњица нашег часописа, тада је урађена и објављена библиографија која је штампана у другој свесци *Богословља* за 2006. годину. Обележавајући 90-у годишњицу, библиографију за последњих де-

сет година (2006–2016) доносимо управо у свој свесци. Дакле, постоји целокупна библиографија у штампаном и у дигиталном облику, тако да се може лако стећи увид у садржај часописа, богословске теме и ауторе богословско-научних прилога. Сем библиографије у овом тренутку, а то се у свету већ одавно ради, планирамо да наш часопис и дигитализујемо, да буде

доступан у електронском облику свим читаоцима.

Улазећи у десету деценију постојања часописа *Богословље*, његова Редакција жели да сарадници и читаоци доприносе што бољем и осмишљенијем садржају истог. Да сви мудро читамо и преносимо вечне поруке Благовести, али да исто тако читамо и знаке времена у којем живимо као хришћани и духовни баштеници богатог хришћанског наслеђа које Црква, као „васељенска гимназија“, чува и преноси нараштајима који долазе.

Главни и одговорни уредник
иришјереј-сјаврофор Радомир В. Појовић

У Ставропољу је 29. и 30. новембра 2016. године одржан Пети Ставропољски форум Светског руског народног сабора, на ком сам учествовао као једини представник Србије и, поред представника Руског центра у Паризу и по једног учесника из Чешке и Бугарске, једини из Европе. Форум је окупио близу четири стотине научника и стручњака различитих друштвено-хуманистичких дисциплина, свештеника и архијереја Руске Православне Цркве, представника других религијских заједница, посебно исламске, уметника, политичара и чланова администрације на различитим нивоима државне управе.

Сам Светски руски народни сабор представља једну од главних институција које „кроје“ савремену руску стратегију у свим областима политичког, друштвеног, културног и религијског живота. Основан је 1994. године од стране тадашњег митрополита а садашњег Патријарха РПЦ Кирила, који је и даље на његовом челу, као место окупљања свих Руса независно од политичког и идеолошког опредељења, вољних да помогну својој земљи у њеном даљем друштвеном и цивилизацијском развоју. Сабор функционише у облику експертског тима у сталном заседању, уз годишње скупштине и активности повезане са издаваштвом, стручним и научним скуповима и медијима. Сабор

поседује близу тридесет локалних централа у Руској Федерацији од којих је најактивнија и најуспешнија управо ова у Ставропољу, где је, захваљујући Митрополиту севастопољском и невиномиском Кирилу, ове године по пети пут одржан Севастопољски форум Сабора.

Форум, у чијој организацији поред Ставропољске митрополије, учествује и Влада Севастопољског краја на челу са губернатором В. В. Владимировим, управа града Севастопоља, Северно-кавказски федерални универзитет и, наравно, Светски руски народни сабор, у оснивачким документима дефинисан је као једна од највећих експертских платформи у оквиру којих се промишљају питања цивилизацијског развоја руског друштва, очувања руске културе и духовности и промовисања међунационалног дијалога и сарадње. Ова питања су од посебног значаја за Ставропољ, као престоницу Северног Кавказа коју, као и Кавказ у целини, карактерише изразита међунационална и међуверска разноликост. Стога не чуди да Форум у средиште ставља промишљање и осмишљавање различитих модела међунационалног и међуверског суживота, дијалога и сарадње, са импликацијама значајним за Русију у целини, односно стварање онакве државне стратегије и идеологије која би у највећој мери могла да превазиђе конфликтни потенцијал региона као што је овај.

„Северни Кавказ 1917–2017: Лекције столећа“, као тема овогодишњег Форума, указала је на сверуски и глобални значај овог региона као места сусрета различитих цивилизација, под сталном претњом савремених изазова попут тероризма,

угрожавања државног суверенитета и манипулације политикама идентитета, али и места могућег суживота и сарадње, осмишљавања једног модела заједништва који превазилази актуелна ограничења.

Форум се састојао од два пленарна заседања и рада по секцијама, у којима су разматрани различити аспекти и могућности промишљања задате тематике. Пленарним заседањима, као и радом прве секције руководио је Митрополит Кирил, а у раду су активно учествовали и други архијереји Севастопољске и суседних епархија и митрополија.

Питања покренута на сесијама Форума провизорно би се могла поделити на:

1) *идентитетска*: питања особности Русије као посебне цивилизације, из које произилази и схватање руског идентитета као идентитета који није сводив на етнички или верски. Трага се за облицима „државног“ или „грађанског“ идентитета који би сваком грађанину, без обзира на национално, верско па и идеолошко опредељење, омогућио да Русију доживљава као своју домовину. На ово се непосредно надовезују

2) *цивилизацијска питања*, у којима се идентитет и припадност са друштвено-културног издижу на цивилизацијску раван, што подразумева не само да сваки грађанин себе доживљава као лојалног становника руске државе и Русију као своју домовину, већ и да сваки грађанин, без обзира на етничко порекло и верско опредељење, себе може да сагледа и као, у цивилизацијском смислу, Руса. Наравно, овде се подразумева да тај цивилизацијски идентитет, као ни грађански, не би смели да потиру друге идентитете, већ они морају бити у подстицајном

сагласју које би, што је могуће више, доприносило развоју појединца и заједнице. Наравно, како овакви „идентитетски избори“ не би почивали на етичком и вредносном релативизму, као посебна отварања су

3) *ишћања друштвених и културних вредности*, које се за већину учесника Форума заснивају на такозваним традиционалним идентитетима. То посебно истиче улогу верских заједница као чувара такозваних традиционалних вредности, које могу да се преосмишљавају и до извесне мере прилагођавају новонасталом и нужно променљивом друштвено-културном контексту, али која не би требало радикално потирати, јер оне почивају на древним знањима и искуствима, осећању историјске припадности конкретної заједници, и Божанском откривењу. Оно што је сигурно, јесте да своје животе, ни као појединци ни као заједница, не бисмо смели да заснивамо на материјалним, него на духовним вредностима. Овакви избори вредности и одговори на проблеме идентитета легитимизовани су и историјским искуством, због чега су на Форуму често долазила на ред

4) *ишћања историјској памћења*, као једног од гараната заједништва и колективног идентитета, као и „интеграције“ сложене руске историје у правцу модела превазилажења генерисаних друштвено-идеолошких подела, а које озбиљно прете будућем развоју, па и очувању друштва. Самим тим, било је неизбежно да као тема Форума буду препозната и

5) *ишћања очувања, одбране или одржања, односно осмишљавања различитих стратегија одговора на бројне унутрашње и спољашње изазове*, а узимајући у обзир управо оне „лекције столећа“ које нас упозоравају од опасности како од упадања у хаос, тако и окамењивања у овом или оном облику тоталитаризма.

Црква, према мишљењу већине учесника Форума, не би смела да се одриче свог дела одговорности у овим сложеним процесима, с тим што су о начинима деловања Цркве

и избору аутентично црквеног односа према указаним проблемима и феноменима, по правилу подељена, и то на начин који има дубоке корене у историји Руске Цркве и културе (сложен и никако једнозначан однос између такозваних „јосифоваца“ и следбеника Светог Нила Сорског), али и општем искуству Цркве у свету и историји.

У сваком случају, како је истакао млади, мудри и енергични Архиепископ пјатигорски и черкески Феофилакт, одговор Цркве на поменуте изазове не би смео да буде идеолошки, и њено опредељење и њено сведочење мора да почива на љубави и истини, односно на Христу. Морамо стога бити свесни, како нам препоручује овај архијереј, да позиви на јединство често бивају читани искључиво у политичком и идеолошком кључу, због чега подједнако често, па донекле и оправдано, наилазе на подозрење. Питање јединства стога треба да се заснива на аутентичним црквеним основама и критеријумима, на заповести и љубави према Богу и ближњем и на Светој Тројици. Морало би се избећи искушење друштвене поделе на „нас“ и „њих“, јер нас „лекције столећа“ попут оне из тридесетих година прошлог века итекако уче куда такав избор може да одведе.

Генерално, преовладавао је став о неопходности стварања нове државне идеологије, као и нових парадигми у приступу свим културним и друштвеним појавама, које подразумевају и изградњу другачијег „језика“ и појмовног оквира у приступу и разумевању света у ком живимо, што је изазов према ком не бисмо смели да останемо равнодушни. Такође, оно према чему не бисмо смели да останемо равнодушни јесте и наша одговорност као грађана за друштво у ком живимо, али и одговорност сваког хришћанина и уопште верујућег човека према „делатном сведочењу“ своје вере у свету и међу људима.

Излагање које сам припремио за своје учешће на Форуму тицало се теме „Између Истока и Запада: ис-

куство Србије“, где сам покушао да укажем на начин на који је историјско искуство на размеђу цивилизација утицало на формирање српског идентитета, који сам за ову прилику одредио категоријама граничног, конфликтног, одбрамбеног и прелазничког, разматрајући могућност његовог позитивног одређења као, доминантно, „православно српског“.

Поред присуства и учешћа на овој експертској платформи од глобалног значаја, имао сам задовољство да се нађем међу четрдесетак позваних на свечани пријем поводом седмогодишњице ступања Митрополита Кирила на трон Севастопољске митрополије. Радило се о вечери са пробраним посним менијем и учешћем два изузетна хора, на чијем је врхунцу сам Митрополит, уз пратњу хора Севастопољске семинарије, отпевао популарну патриотску песму „Коњ“, прослављену у извођењу рок групе „Љубе“.

Говорећи о идентитетима, пало ми је на памет да је и моје учешће на Ставропољском форуму својеврстан „идентитетски инцидент“, с обзиром на то да тамо нисам ишао као представник ни једне институције, већ само као неко са својим именом и презименом и својим делом. Ипак, нисам могао да избегнем, а мислим да нисам ни желео, да будем схваћен као представник свог народа са сопственим историјским искуством и памћењем, и представник своје помесне Цркве, обележене једним аутентичним културним наслеђем. И једно и друго изазвало је интересовање немалог броја учесника и посматрача, различитих по годинама, образовању и друштвеном положају. То ми је дало додатни подстицај за даљи рад на проширењу подручја слободе у српском друштву, као и на јачању српске културе до те мере да постане оно што свака култура и треба да буде: још један неповљив, аутентичан и моћан глас који сведочи о богатству и лепоти нашег света као творевине Божије и човека, круне стварања, и по благодати сина Божијег. ■■

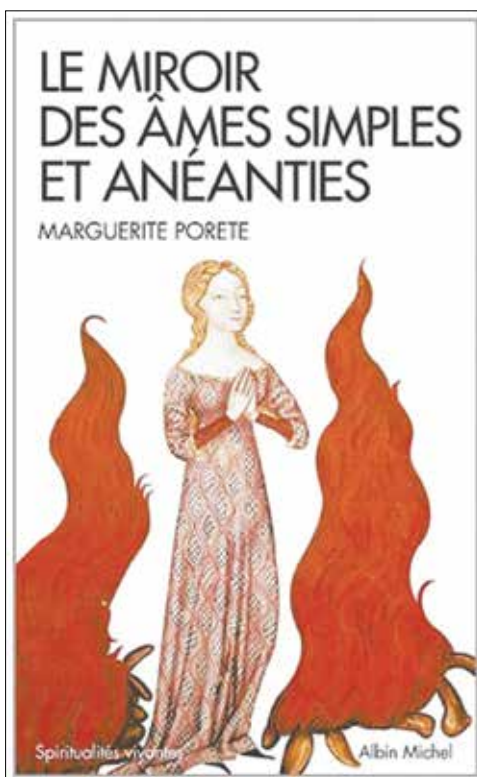

Маргерит Порет: *Огледало смерних и ништих душа*

Лазар Нешић

Са историјске тачке гледишта, данас поуздано врло мало знамо о личности француске средњовековне мистичарке Маргерит Порет (Marguerite Porete). Све што имамо су записи о ислеђивању пред судом римске инквизиције – оне исте инквизиције која ће је првог јуна 1310. године и спалити на ломачи у Паризу – што представља сасвим једностран поглед на њу и њено дело. Бројни савремени истраживачи и коментатори њеног списка, који у пуном наслову гласи *Огледало смерних и ништих душа које пребивају једино у вољи и жељи љубави* (*Le Miroir des âmes simples anéanties et qui seulement demeurent en vouloir et désir d'amour*), покушали су да у њему пронађу скривене трагове о њеним личним искуствима и уверењима, какве назнаке њене личности и карактера, али остали су празних руку. Њен текст не представља запис личног искуства, нити њене персоне, те је ова врста тумачења странпутица која води погрешним закључцима и неплодном читању. Но, кренимо редом.

Тачно место и време рођења Маргерит Порет (с. 1248/1250–1310) нису познати. Ипак, Питер Дронке – на основу извора који сведоче да је у овом месту Маргерит најпре била осуђена због свог списка – спекулише да би градињ Валенсијен (Valenciennes) у северној Француској могао бити место њеног рођења. У ово доба читав крај је врвео од нових духовних покрета, монашких и аскетских насеобина, а нарочито су биле проминентне јереси такозованих

Огледало смерних и ништих душа,
корица француског издања из 2011. г.

„слободних духова“. Западна Црква није благонаклоно гледала на поменуте ствари, па је ускоро увела забрану јавног проповедања на трговима и пијацама (осим званичном клиру), нарочито женама. Сва је прилика да се Маргерит оглушила о ову црквену наредбу.

Упркос наведеним забранама, Маргерит Порет постаје један од најуспешнијих женских писаца у доба цветања женске религиозне писмености на европском континенту. Судећи према спису *Огледало смерних и ништих душа*, Порет је била веома образована жена која је припадала вишој класи друштва, те је вероватно своје образовање стекла у једном од тадашњих великих и богатих манастира. Њен спис је испуњен многобројним ре-

ференцама на Свето Писмо, цитатима из дела старих црквених отаца и учитеља, а њена поезија укључује такве поетске облике као што су *канциона* и *рондо*. Ове форме показују њено добро познавање куртоазне дворске књижевности тога доба. Осим тога, Порет излаже своје мисли и аргументе у пажљиво обликованим дијалозима. Иако наведени дијалози углавном прате логику развоја мисли, необичан мистички дискурс представља велики изазов за читаоца двадесет првог века. Ништа боља ситуација није била ни у време писања самог дела, иако се чини да су људи из прошлости били пријемчивији оваквом језику и начину излагања. С друге стране, треба узети у обзир и херметичност доктрине коју Порет излаже, тј. да сам спис вероватно није био намењен широкој читалачкој публици, већ само одабраним посвећеницима који су се занимали за *саму ствар* оног мистичког.

Данас се сматра да је спис *Огледало смерних и ништих душа* написан негде између 1285. и 1295. године. Комбинација прозе и поезије, драматуршких дијалога персонализованих карактера („Душе“, „Љубави“, „Разума“, и др.) у куртоазном маниру проповедања – ово је сасвим необичан спис, који можда понајвише треба окарактерисати као високо спекулативну (мистичку, апофатичку, али и рембоовско-малармеовску) поезију у прози. Верујем да је текст најплодније читати управо у оквирима оваквог жанровског ситуирања.

Огледало смерних и ништих душа написано је на народном

француском језику, данас познато као старофранцуски језик, те се верује да оно представља најстарији сачувани мистичарски текст на овом језику и једну од ретких књига коју је пре 1300. године написала женска рука. Упркос покушајима Цркве на Западу да – након несрећне осуде и спаљивања Маргерит Порет – уништи ово дело и све његове преписе, те изопшти из црквене заједнице све оне људе који би га преписивали или читали, *Оіледало* је остало сачувано и преводено на многобројне језике света. О овоме сведоче сачувани манускрипти на старофранцуском, латинском и средњем енглеском језику. Већина проучаваоца овог дела сматра да је *Оіледало смерних и нишћих душа* у свом времену уживало велику популарност међу народом и клиром, а нарочито међу мистичким групама и сектама. У наше време је ситуација готово слична, будући да наведени спис изазива огромно интересовање код проучаваоца хришћанског мистицизма, историје хришћанства и теологије у целини.

Од већине мистичких текстова овог доба *Оіледало смерних и нишћих душа* разликује се, најмање, у једној битној ствари: одсуству аутора из текста. Другим речима, ово није аутобиографски спис, нити текст заснован на каквом опису личног, интимног и субјективног искуства писца. Аутора, једноставно, нема, чак ни онде где се може стећи утисак да је скривен или маскиран у алегорији персонализованог карактера званог „Душа“. „Душа“ није Маргерит Порет, колико год се сама ауторка понекад упињала да завава читаоца. Из пажљивог читања је јасно да спис има за циљ да опише стару мистичку тему путовања душе (у неким другим текстовима, старијег предања ради се о „уму“) према Богу (или Светој Тројици). Тако Порет не описује чудесне визије, екстазе и необичне догађаје. Ничег од овога нема у њеном тексту. Спис је потпуна

алегорија, написана у стилу онога што бисмо ми данас (из перспективе књижевних жанрова) назвали *фантастиком*. На сцени (која нема свој одређен простор или пејсаж дешавања), која пре личног на неместо, сабрани су карактери који међусобно воде занимљив дијалог о јадима „Ништене Душе“ („*Ame Anientie*“) у њеном љубавном подухвату према Богу.

Највећа порција текста бави се покушајем разјашњења *седмостања* (или етапа, корака, нивоа) којима Душа путује према потпуном предавању божанској вољи. И овде се, такође, ради о општем месту мистичког дискурса. Могуће га је у широком луку описати овако: прва етапа је стање „очишћења од греха“ у ком Душа бива додирнута божанском благодаћу и тако постаје способна једино за „љубав“. У другом стању Душа се подвргава свим познатим аскетским праксама (подвига и слично), а како би достигла стање јеванђељског савршенства. На трећем кораку, Душа окуша обиље божанске љубави и наставља путем „чувања заповести“ и „спољашњих дела“. Међутим, овде се збива значајна промена: Душа полако схвата да ова спољашња дела побожности представљају сметњу у њеном даљем напредовању, те их она постепено „отпушта“ и креће путем „ништења сопствене воље“. Четврто стање је компликованије, с обзиром да је то стање уласка у „екстазу“ изнад сваког поимања и описа. Штавише, ради се о стању у ком дискурзивни капацитети Душе посустају пред навалом овог „изванредног искуства“. Ипак, персонализовани глас Љубави упозорава ходочаснике мистичког пута (и вртова заносних уживања у Другом) да ово стање није истоветно са стањем потпуног сједињења са самим Богом. Ходочасник (Душа и/или читалац?) мора наставити да хода и пролази даље, све даље према новим стањима и етапама. На овом нивоу Душа се бави сагледавањем сопственог (не)бића,

као и сагледавањем истинитог божанског бивствовања. Јер, на име, у односу на Бога, Душа *није*. Истинито и пуно постојање је на месту Другог, тј. Свете Тројице. Овде Душа долази до познања сопствене ништине, као и чињенице да њено „постојање“ (условно говорећи) јесте чисти дар Бога. Другим речима, она је своје постојање добила, такође, на зајам. Шесто стање је стање, говори текст, „амбиса смирења“. Душа пада у „кенотичко“ стање потпуног испражњења од себе саме, од своје субјективности и својег бића. У њој преостаје само Бог. Душа је ништа и све. Седмо стање је стање с оне стране времена, простора, али и смртничког искуства. Нико о томе ништа не може знати. Искуство се ово стани на неком другом месту. Пољубац Другог је пољубац анђела смрти.

Све у свему, ово мистичко дело представља комбинацију теолошке расправе, алегорије, библијске егзегезе и поезије. Из наведеног разлога *Оіледало смерних и нишћих душа* није спис који се олако може читати и разумети. Он тражи врло посвећеног читаоца и тумача. Текст захтева суптилност у разликовању свих нивоа текста и његових парадокса, као и пажњу у праћењу медитативне мисли Маргерит Порет. Свакако, ништа од овога се неће први пут јавити у овом тексту. Ради се о класичном месту мистичке књижевности: парадокси, алегорије, апофатичност језика, оксиморон, екстатичност приповедања, енигматичност, херметичност, алузивност, итд. У *Оіледалу* све је, чини се, доведено до тачке усијања. Текст постаје лавиринт у ком се не губи само ауторка, губе се и читаоци. *Оіледало* је, стога, *ризом* (rekli би Жил Делез и Феликс Гатари). Не постоји само један улаз у њега, само једна врата на која се може крочити, већ постоји мноштво улаза, скривених пролаза и јазбина. Улазак у *Оіледало* значи пад забезбеднуте Алисе у зечију јаму. Не знамо шта нас све тамо очекује.

Теодора Толева

Утицај Аустроугарске империје на стварање албанске нације 1896–1908

(са бугарског превео Горан Игић)

Београд : „Филип Вишњић“ :
Институт за европске студије, 2016
(Београд : Бирограф)

575 стр. : илустр. ; 25 cm

ISBN 978-86-6309-128-3

Књига бугарске историчарке др Теодоре Толеве (1968–2011) објављена је и на српском језику под насловом *Утицај Аустроугарске империје на стварање албанске нације 1896–1908* (Београд: „Филип Вишњић“, Институт за европске студије 2016, 575 страна, превео Горан Игић). Писана је на основу истраживања у Царском и краљевском архиву у Бечу.

Реч је о њеној докторској дисертацији *La Influencia del Imperio Austro-húngaro en la construcción nacional albanesa, 1896–1908* (Universitat de Barcelona. Departament d'Història Contemporània, 2008, 719 стр), писаној на шпанском језику, која је 2008. одбрањена на Одељењу за савремену историју Универзитета у Барселони. Дисертација је потом објављена на бугарском језику под насловом *Влиянието на Австро-Унгарија за създаването на албанската нация 1896–1908* (София: Сиела 2012, 576 страна), а затим и на немачком језику под насловом

Der Einfluss Österreich-Ungarns auf die Bildung der albanischen Nation 1896–1908 (Klagenfurt: Mohorjeva Hermagoras Verlag 2013, 574 стране).

Полазна тачка Теодоре Толеве су тајна саветовања у Министарству спољних послова Аустроугарске крајем 1896, а затим следи обимна архивска грађа која прати деловање аустроугарских дипломатских планера у Бечу, аустроугарског амбасадора у Цариграду, аустроугарских конзула у „албанским областима“, спреге са Римокатоличком Црквом, шпијунске мреже, подмићивање – а све то како би се обликовала албанска нација и створила албанска држава – које би у првом реду стајале насупрот намерама Краљевине Србије и Краљевине Италије да успоставе контролу над источним Јадраном када се распадне Османско царство. Толева своје истраживање завршава Младотурском револуцијом (1908) којом се мења претходни контекст у ком је аустроугарска политика ковала планове.

Прва питања која су постављена су била како од сасвим хетерогеног албанског елемента са веома оскудном међусобном комуникацијом – који је подељен на две велике етнолингвистичке групе, Геге и Тоске; на три религије, муслиманску, римокатоличку и православну; на суните и бекташе – направити јединствену нацију, заједничко писмо и књижевни језик, а потом и државу.

На тајним саветовањима аустроугарских министара и дипломата изричито је подвучено да крајем 19. века албанска нација не постоји. У том смислу се не узимају у обзир ни намере Албанске лиге (1878), иза које су стајали Турци, будући да су аустроугарски извештаји забележили присуство панисламске идеологије а одсуство албанске националне идеје у програму те организације која је заседала у Призрену.

Да би се утврдиле чињенице о међуалбанским сличностима и поделама, требало је оспособити аустроугарске конзулате у „албанским областима“ Османског царства (Скадар, Драч, Валона, Битољ, Скопље, Призрен) за рад по дубини и ширини становништва, засвођивање читавог простора шпијунским, доушничким и сарадничким мрежама, утврђивање карактера племена и виђенијих породица, темељно схватање морала и обичаја. Било је извесно да је задобијање поверења у хетерогеним албанским срединама – склоним крвној освети и разним видовима бандитизма – мукотрпан, дуг и кривудава пут.

Сматрало се да са закључцима не треба журити док се не утврде све чињенице, али је „Албанија“ у аустроугарским плановима практично уоквирена линијом Јањина–Битољ–Скопље–Врање–Нови Пазар–Скадар. Аустроугарски планери су развијали стратегију: како доћи до тих граница; како лукаво убедити Турке да је аустроугарско деловање пријатељско а потом, када Османско царство буде на издисају, отцепити Албанију која на северу треба да послужи као клин између Србије и Црне Горе; како ставити Албанце насупрот Србима и Бугарима, а тиме превентивно одгурати Русе од Средоземља; како осујетити италијанске намере да приграбе Албанце; како одобровољити Грке да са Италијанима не раде против интереса Аустроугарске на јадранско-јонском простору.

Када је реч о стављању Албанаца насупрот Србима, и забадању клина између српских држава Србије и Црне Горе, као и хушкању Албанаца на Бугаре, аустроугарски планери су утврдили да Албанце римокатолике и Албанце муслимане на северу – који немају никакву заједничку етничку свест – спаја „мржња“ према суседним Словенима. По-

ред тога, спајало их је и то што су Албанци муслимани неговали сећање о томе да су њихови преци прешли из римокатоличке у муслиманску веру.

Аустроугарска је стога имала намеру да за своје потребе приволи Ватикан и римокатоличку јерархију у Албанији. Беч се позивао и на то да вековима има протекторат над римокатоличким свештенством у Османском царству. Било је мишљења да би нуклеус албанске државе могло бити римокатоличко организовање на северном албанском простору.

Ривал на стварању албанске нације била је Италија. Аустроугарске агентуре су убедили део римокатоличке јерархије у Албанији да одбаци проиталијанске ставове. Ишло им је на руку и то што су неки муслимански бегови износили бојазан како Италија има намеру да асимилије Албанце. Стога је Аустроугарска преко мреже својих доушника међу римокатоличком јерархијом и виђенијим муслиманима ширила гласине како Беч жели да види Албанију као самосталну савезничку земљу, а не да је као Италија прво освоји, потом на њеној територији насели Италијане, а Албанце затим искористи као војни потенцијал за италијанска освајања.

Веома студиозни напори Беча били су усмерени на стварање албанског писма и књижевног језика. Крајем 19. века албански језик је писан с чак седамнаест различитих облика писања а можда и с двадесет. Притом је само 2% Албанаца било писмено.

Документа која је објавила и тумачила Теодора Толева показују разноразне рукавце на путу ка стварању албанског писма до конгреса албанских интелекту-

римокатоличке јерархије, нити у оне који су били виђенији међу муслиманима. Беч пуно поверење не би имао ни у бискупе који би потекли из албанског наро-

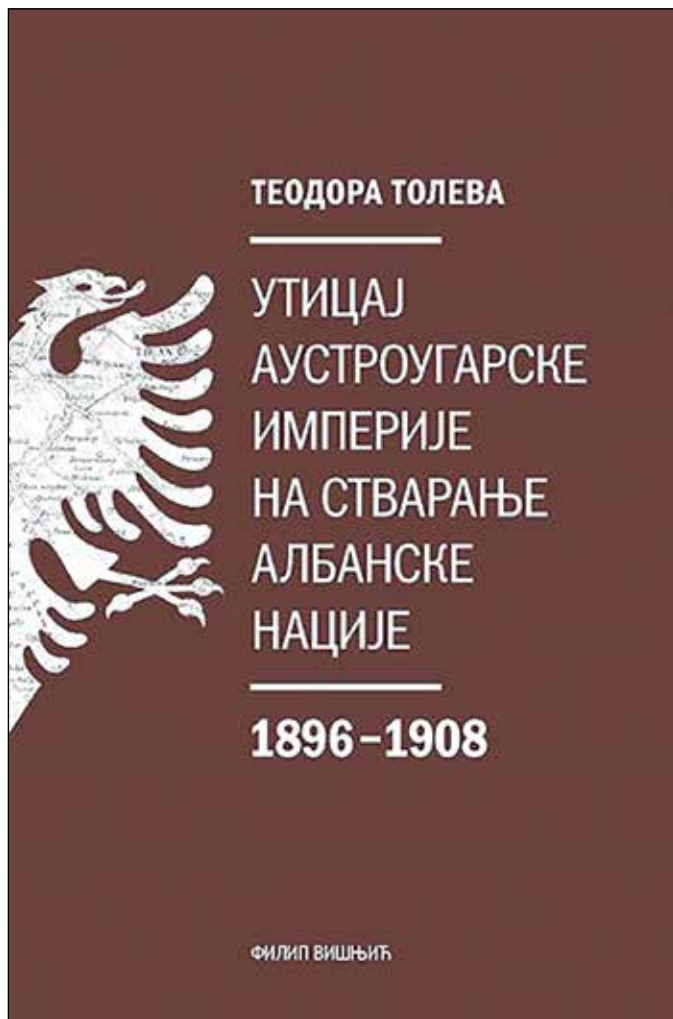
да, па је сматрао да би те катедре могли да заузму Хрвати из Далмације и Истре или Немци из Јужног Тирола. Радило се пуно на томе да фрањевци и језуити постану ударна песница Аустроугарске на простору који су насељавали етнички Албанци.

Беч је издвојио знатна средства за „чашћавање“ највиђенијих Албанаца, али је уочио да је албанска природа колебљива и да се пуно поверење не може пружити ни онима који вербално, али и на делу, исказују изричиту лојалност. Уколико би се појавио неко други с новим понудама, и међу Албанцима најлојалнијим Аустроугарској би било оних који би се предали шљали. У Бечу је ово

схваћено као лоша карактерна особина албанског народа.

Књига Теодоре Толеве *Утицај Аустроугарске империје на стварање албанске нације 1896–1908* је значајно дело о ком ће тек бити више речи у српској јавности. Наиме, након промоције издања на српском језику на Сајму књига у Београду (29. октобар 2016) очекује се и одржавање научно-стручног округлог стола о овој књизи Теодоре Толеве којом је показала да су Албанци, у значајном виду, формирани као антинација Србима.

др Александар Раковић

алаца у Битољу (1908) када су усвојена два албанска алфабета, па све до аустроугарске окупационе управе у Албанији (1916–1918) када је под патронатом Беча започет рад на утврђивању правописног стандарда књижевног језика. Аустроугарска се у истом правцу трудила да оснажи мрежу својих школа међу Албанцима, да обезбеди уџбенике, да обликује уређивачку политику штампе која је била тек у повоју, да организује штампање књига.

Према истраживањима Теодоре Толеве, Беч није имао поверења у албанску врхушку, нити у оне који су долазили из редова

Педагогија мира у научном делу професора др Павла Б. Бубање

Већ пет и по деценија речју и делом професор философије и теолог др Павле Б. Бубања бди над матрицом идеје мира, постављајући је као философску дисциплину, с једне стране, на Катедри за философију економије на Економском факултету у Нишу, а с друге, у могућем прагматизму преко Асоцијације за културу мира и толеранцију са Музејом мира без зидова у Крушевцу, тако да је преко ових научних институција створен миротворни покрет познат и признат у свету као Крушевачка философско-миротворна школа. О овом научном миротворном покрету многи значајнији интелектуалци Србије и света дали су свој суд, афирмишући научно достигнуће и дело др Павла Б. Бубање. Ово научно дело, обрађено у више томова међу којима се истичу *Педагогија мира*, *Философија мира*, *Стварање философије*, *Да земља не остане без човека*, *Основи Философије*, *Философија*, *Философија економије*, *Философска четиранка*, *Свети и ми за мир*, *Мир ће бити дело правде*, *Мајке мира*, *Философско теолошки лексикон*, *Крушевац трага за миром*, *Три докосолије*, *Социологија са социолошким лексиконом*, *Страдалничка историја Јерусалима*, сведочи дијалектику педагогије и философије мира, као и бројни научни радови излагани на светским конгресима посвећеним изградњи универзалног мира, а и они који су објављивани у научним часописима у земљи и свету, на најбољи могући начин афирмишу науку о педагогији и философији мира, чији је једини представник у модерној Србији др Бубања. Развијањем теорије и практичним радом на идеји педагогије и философије мира, којој стреми савремено човечанство, дело професора Бубање сврстава се у сам врх научног мислилаштва

и стваралаштва које је због оригиналног приступа изучавања идеје философије и педагогије мира добило своје научно признање и научно место на бројним универзитетима у свету, међу којима су најпознатији Токијски, Краковски, Аристотелов универзитет у Солуну, Софијски, и др.

Дело *Педагогија мира*, које из појма мира изводи једну научну област, у свом првом обраћању – Молитва за мир, има речи, као мото, Господа нашег Исуса Христа: „Блажени су миротворци, јер ће се они синовима Божјим назвати.“

Препознајући у овој миротворној читанци – писаној и као универзитетски уџбеник, њену унутарњу хришћанску основу, било је природно и достојно и поштовања што су се у уводним речима, лепим поздравима овим идејама, нашли Васељенски Патријарх Вартоломеј и Патријарх московски и све Русије Алексеј.

Полазећи од тога да ни древни ни савремени хуманисти и мислиоци нису могли да утичу на постојеће стање свести да би га изменили, већ су настојали да га објасне, и проф. Бубања је у овом рукопису сачинио кратак историјат светске мисли о миротворству, од античких до данашњих дана. Није та историјска традиција само учено подсећање на допринос светске философије културном наслеђу човечанства, него и тражење темељног камена према искушењима која су суштински предмет материје – педагогије мира!

Оно што ће на свој начин драгоцено светлукати у овој великој породици мислилаца и универзалних идеја, јесте трагање за идејама мира на свом изворишту, као прилог нашем идентитету којим се убаштињујемо у европске и светске системе вредности.

О научном делу др Бубање говорио је и Набуаки Ода, директор

Педагогија мира
= **The Pedagogy of Peace** :
contribution to the education and
upbringing for peace and tolerance /

Павле Б. Бубања
[текстове на енглески језик
превела Гордана Ђорђевић]

Крушевац : П. Б. Бубања, 2005

456 стр. : илустр. ; 25 cm

ISBN 86-906303-0-9

Канцеларије за јавно информисање Уједињених нација у Њујорку: „Допринос доктора Бубање је у томе што даје драгоцену храну за размишљање, особито младим кандидатима за васпитаче, за њихову посвећеност у смислу среће и њихове одговорности да развијају праве моралне вредности како би припремили нове генерације, као и нас саме, за бољи и мирољубивији 21. век.“ Дакле, философија и педагогија мира је битно актуелна за сваку средину и међународну заједницу уопште.

Вечиту инспирацију за своје дело и све доказане научне вредности професор Бубања налази у учењу Светог Саве, Св. Петра Цетињског, Св. Николаја Велимировића, и другим великанима српске историје, културе и науке. „То је наше драго камење по којем гази-мо ако не желимо да потонемо у светску, а и нашу баруштину“, како је научно дело др Бубање видео његов савременик и књижевник Љубиша Ђидић.

Национална култура, историја и теологија су тачке ослонца којима се објашњава идеја мира изнутра, и то њеном духовном и космичком енергијом. Управо као што не можемо сагледати туђе грехе ако прво нисмо свесни својих. „Мир ће бити дело правде“, говорили су између осталих и пророк Исаија и апостол Павле. Значи, светски мир долази тек у будућности, а садашњост тражи искупљење, тражи прочишћавање и непрекидно трагање неистраженим путевима толеранције и љубави.

Педагогија мира је збирка многих текстова о миру, докумената, записа, историјске и етногеографске грађе и, како истиче један од рецензената, редовни професор Православног богословског факултета у Београду др Димитрије Калезић: „У питању је дубина до које досеже људски захват, и висина која високо надилази домете рационалног сазнавања. Ово значи да је простор подљудски надљудски – дакле, простор откуд одвије натприродно откровење које људи прихватају, па га некада интерпретирају како треба, а често и како не треба. Тако је и са питањем мира: Он је, као дар Божији човеку, општа подлога и централно полазиште свих релација човековог мишљења, деловања, акција уопште.“

Аутор је с правом забринут, у свом научном открићу, проучавајући и градећи науку о миру синтагмом: „Да земља не остане без човека“. Његов, оригиналан, јединствен, а на жалост и исправан закључак да не постоји историја мира, јер је целокупно цивилизацијско сазнање о животу на нашој планети искључиво поистовећено историјом ратова, оправдано забрињава философа и педагога др Бубању да савремена технологија, којом располаже наша цивилизација, може трајно планету Земљу да остави без своје највише вредности – без човека.

Како, заправо, открити формулу, како откључати бојне браве и тешке резе којим се долази у спасоносницу за мир? Његош каже: „Земља стење, а небеса ћуте!“, а Бубања је понудио хришћанску формулу ка „идеалима, љубави и толеранцији, миру међу људима, народима и државама света“.

Поред инспирација за своје дело које аутор налази у домаћој историји, теологији и култури, према једном великом светском интелектуалцу Самиру Самбару, директору Савета библиотеке Уједињених нација „Даг Хамаршалд“, за своје дело Бубања инспирацију има и у Повељи Уједињених нација, па је овај званичник ОУН након читања *Педагогије мира* рекао: „С особитим поштовањем и највишим ком-

плиментима поздрављам појаву књиге професора доктора Павла Бубање: *Философија и Педагогија мира*. Она је инспирисана изворним идеалима и циљевима Повеље Уједињених нација, о чему је обавештен Генерални секретар Светске организације, господин Перес де Куелар, који је књигу поздравео као велики допринос аутора ствари мира и развоја.“

Научно дело проф. др Павла Б. Бубање је својеврсна „педагошка поема о миру“, која има многобројне неистражене путеве на којима, за сада, научник, философ и теолог Бубања успешно хода, борећи се да ипак „Земља не остане без човека“.

Владимир М. Тасић,
Асоцијација за културу мира
и толеранцију са
Музејом мира без зидова, Крушевац

СЕАВЦ у Србији : Словачка евангеличка аугсбуршке вероисповести црква у Србији

[основне информација о СЕАВЦ у Србији са преводом на словачки језик] / приредила Ана Петровић

Београд : А. Петровић : Словачка евангеличка аугсбуршке вероисповести црква у Србији, 2016

170 стр. : илустр. ; 21 см

ISBN 978-86-920163-0-1

На простору јужне Угарске, односно на територији данашње Војводине, опустошене Турцима, у првој половини 18. века доселили су се Словаци протестантске вероисповести. Ту су пронашли повољне услове за живот и могли су слободно исповедати своју веру, развијати иде-

је црквене реформе др Мартина Лутера, основати своју Цркву, пише сениор сремски Јан Винкович. Овај угледни сениор истиче да су Словаци заједно с другим народима умногоме допринели различитости живота, развоју верске толеранције и културног богатства делова Србије у којима су се населили.

Књига нуди читаоцима основно разумевање и информацију о Словацима евангеличког исповедања хришћанске вере и Словачке евангеличке Цркве у Србији.

Други рецензент књиге, сениор бачки Владимир Валент истиче да је књига значајна и због чињенице да је припремљена на два језика, српском и словачком. Публикација нуди, пре свега, преглед историјских чињеница о овој Цркви, које су повезане како с почетком лутеранства уопште, тако и са његовим учењем у веома кратким цртама.

Приређивач књиге Ана Петровић донела је информације о организацији СЕАВЦ у Србији, где се читалац упознаје са сваком парохијом посебно – уз фотографије цркава и других богослужбених места, а у наставку се налази приказ активног свештенства ове Цркве, с њиховим биографијама. Примећује се да су углавном завршили богословске студије у Братислави на тамошњем Словачком евангеличком

теолошком факултету. Са овим у вези примећујемо да је после Другог светског рата словачким свештеничким кандидатима било ускраћено богословско школовање изван тадашње Југославије, па су двојица њих завршили Православни богословски факултет у Београду; један од њих био је касније бискуп ове Цркве – др Андреј Беређи.

У овом тренутку ова Црква има 22 свештена лица, који делују у четири сениората, од којих су три географска, а један (немачки) је устројен по националној основи. Тако, Бачки сениорат има богослужбена места у овим местима: Бачка Паланка, Бачки Петровац, Бајша, Бегеч, Челарево, Гложан, Кисач, Кулпин, Лалић, Нови Сад, Озаци, Пивнице, Савино Село, Селенча, Силбаш и Тител.

Банатски сениорат: Арадац, Бело Блато, Хајдучица, Јаношк, Ковачица I, Ковачица II, Остојићево, Падина, Војловица, Вршац и Зрењанин.

Сремском сениорату припадају: Ашања, Београд, Бијељина, Бингула, Бољевци, Добановци, Ердевик, Луг, Љуба, Сланкаменачки Виногради, Сремска Митровица, Стара Пазова, Шид и Вишњићево.

Словачка евангеличка Црква је Црква чланица Светског лутеранског савеза, Светског савета Цркава, Конференције европских Цркава, Заједнице протестантских Цркава у Европи – Лојенбуршког удружења Цркава, Удружења Густав-Адолф, Савеза Мартина Лутера.

На челу ове Цркве налази се од 1. септембра 2002. г. бискуп Мгр Самуел Врбовски; устоличен је у Бачком Петровцу, а административно седиште је у Новом Саду.

Ова књига садржи корисну мапу и адресар свих парохија у Србији. Она издаје годишњак *Rosenka*, месечну ревију *Evanjelicky hlasnik*, и на РТВ емитује „Pohlady k vysinam“, а обавља и друге активности преко локалних ТВ и радио станица. Присутна је

и на интернету путем своје странице: www.ecavuu.com.

Штампање ове књиге помогла је Управа за односе са Црквама и верским заједницама при Министарству правде РС. Иначе, књига је недавно представљена у просторијама Амбасаде Словачке Републике у Београду уз учешће и амбасадорке ове земље.

Прошћођакон Радомир Ракић

Тајна Достојевског и тајна Цркве

Достојевски и црква / Дмитриј Григорјев ; превела с руског Мирјана Грбић

Београд : Логос, 2016
(Београд : Зухра)

178 стр. ; 21 cm

ISBN 978-86-88409-66-7

Лепа и обимом невелика књига протојереја Дмитрија Григорјева *Достојевски и црква* (Логос, Београд, 2016, превела Мирјана Грбић) представља пример, донекле карактеристичног, односа једног дела руске емиграције према делу и личности Ф. М. Достојевског. Сам отац Дмитриј (1919–2007) је био емигрант, рођен у Енглеској, чији су родитељи (отац је био бивши гувернер Сахалина) избегли одмах после револуције на Запад, да би касније постао предавач руског језика и књижевности на Колумбијском универзитету и Универзитету у Џорџтауну и свештенослужитељ при Светониколајевској Саборној цркви у Вашингтону (САД).

Један део руске емиграције Достојевског је видео као весника будуће духовне обнове унутар руске интелигенције, али и у ширим друштвеним слојевима, обнове која би почивала на повратку ве-

ри као духовној, егзистенцијалној, али и културно-цивилизацијској основи руског идентитета, као идентитета сваког Руса, ма где он живео, али и идентитета заједнице, са свешћу о сопственом историјском назначењу.

За оца Дмитрија, Достојевски није само, речима Митрополита Антонија Храповицког, „гласник руског препорода“, већ наш интелектуални и духовни савременик који својим стваралаштвом активно учествује у том препороду. Препород једне нације је, пре свега, препород њене културе, а руска култура се заснива на православљу које је у свом „истинском“ виду изражено у делима овог великог писца. Сам уметнички облик дела Достојевског условљен је, према оцу Дмитрију, „његовом жељом и унутрашњом потребом да изрази и саопшти човечанству своје религиозно-морално искуство и своја уверења“, а његови уметнички циљеви нису формалистички већ „прожети дубоком вером у Добро и Правду, као и православним поимањем човека и друштва“.

Подела између Цркве и културе за Достојевског је, сматра отац Дмитриј, вештачка и производ је „западног секуларизма“. Дух „руског православља“, према оваквом схватању, није јуридиктички и доктринаран: то је истински „народни дух“ који не почиња ни на реторици ни на схоластици, већ на „богослужењу, молитви и живом мистичком искуству“. У складу са тим, Достојевски православну Цркву доживљава као „општеномодно свејединство“, где и „сама држава треба да се улије у велико братство у Христу“.

Ипак, иако изједначава „руски народ и Цркву“, Достојевски, како истиче аутор књиге, разуме да „Црква не припада једном народу“: „Црква је васељенска, она је свеопште братство у Христу“, па „отуда општечовечанско позвање руског народа“.

Отац Дмитриј истиче средишњи значај личности Исуса Христа у делу Достојевског, а тиме и

слободне људске личности, при чему „главну идеју његовог стваралаштва“ види у „борби добра и зла у слободној човековој личности“. Често збуњујућа парадоксалност великог писца из такве перспективе препознаје се мање као протомодернистички расцеп унутар човекове личности и између човека и света, колико као антиномичност карактеристична за православни поглед на свет и човека, кодификована већ у византијској мисли и култури, а о чему су у равни естетике писали аутори попут В. Бичкова, М. Лазића или Епископа Атанасија Јевтића.

Верујући како уметничко стваралаштво писца није независно од „унутрашњег духовног садржаја“ његове личности, отац Дмитриј доста пажње посвећује биографским моментима који одређују однос Достојевског према Цркви и вери. Поред аргументовања о средишњој позицији Христовог лика у његовом делу, аутор истиче и црквеност Достојевског, односно његову у основи трајну посвећеност богослужењу и Светим тајнама, док као главне изворе његових религиозних погледа, поред Христа и Јеванђеља, наводи монахе – исихасте као што су Тихон Задонски, Сергије Радоњешки, Нил Сорски или Амвросије Оптински.

Питање односа Достојевског и Цркве је важно и контроверзно, и тиче се не само проучавања живота и дела великог писца, него и општих питања какав су однос религије и културе, Цркве, друштва и државе, као и могућег, како би то именовао руски симболиста Андреј Бели, „религиозног смисла уметности“. Оно што је сигурно јесте велика вредност духовног и религиозног искуства Достојевског, као и кључни значај тог искуства за његову уметност.

Књига оца Дмитрија Григорјева је прегледан увид у аргументацију оних који заступају став о несумњивој православној религиозности религиозних погледа и религиозног искуства Ф. М. Достојевског, и велики значај његовог дела за сведочење васкрслога Христа у „веку овоме“.

Владимир Коларић

Горазд Коцијанчич

Еротика, политика итд. – три опита о души

(превели Павле Рак и Милосав Гудовић)

Београд : Отачник; Стари Бановци; Бернар, 2016 (Београд : Финеграф)

238 стр. ; 20 cm

ISBN 978-86-87057-33-3 (Отачник)
ISBN 978-86-6431-036-9 (Бернар)

Горазд Коцијанчич је фундаментални философ. То се може наслутити већ из речника којим се служи, јер су му блиски појмови као што су биће, ништа, други... Али његова радикалност има превасходно „садржински“ карактер: усмерена је против свих могућих савремених философских фундамен-

тализама (а таквих није мало), социобиолошке или онтолошке провенијенције. Такав фундаментализам уистину захтева разбијање. За Коцијанчича су готово све постмодерне философске де(кон)струкције традиционалне метафизике још увек премало разбијачке. Намера ипостатичке философије, како је Коцијанчич крстио свој философски подухват у претходној – рецимо и: преломној – књизи *Разбиће*, јесте да се радикализује односно доврши савремена де(кон)струкција сваке врсте. Ако вас занимају секс, власт итд, и уколико се не бојите ни „тврде“ философије ни „више математике“, *Ерошика, йолишика итд.* је књига за вас, мада ваша читалачка душа може имати потешкоћа с њеном рецепцијом. Иза есејистичких покушаја, опита, скрива се нешто радикално апстрактно, што нас повлачи увис, да би нас потом (јер ко високо лети, ниско пада!) хитро бацила у чељусти конкрет-ног. Разбиће се наставља.

Најпре је, у првом есеју, реч о разбићу ероса. Коцијанчичева тврдња да ја „у дубини немам пол“ звучи безмало скандалозно, баш као и став: „Мој најдубљи 'идентитет' је бесполан.“ Још је скандалозније упозорење: „Ко себе у својој највећој дубини разуме као некога ко је одређен полном жељом, заправо открива да не мисли.“ Јер „у дубини сам сам, један, пред двојношћу пола, наг пред другим (од) бића“. Пансексуализована мејнстримовска здрава памет то разбијање највероватније не би поднела. Ипак, Коцијанчич се не одриче полног, иако скреће пажњу на то да је фиксација на „мундану“ еотику право убиство мисли. Ипостатичка философија, наиме, захтева тематизовање и неког (посве) другог ужитка, ужитка за који су „полне радости“ само лоша метафора. (Можда је у питању ужитак, *encore*, који се скаменио у Бернинијевој Терези? Коцијанчич загонетно каже: „Берниније-

ва Тереза ужива превише, али и бесконачно премало...“) Зато је говор о еросу за Коцијанчича нужно теолошки. Теологија се тако показује као еминентна „наука“ о ужитку – наравно, сасвим супротно ономе што прижељкују словеначки лакановци, који су овде прећутни предмет разбића (јер клин се клином избија). Ерос је у Коцијанчичевом учењу свакако знатно мање ухватљив и много више ератичан (смером неодређен) но што је то случај код већине савремених философа. Сам Коцијанчич га сматра некаквим пулсирањем бића, пулсирањем које је, парадоксално, услов сваке е(сте)тике. Зато се Коцијанчич залаже за непрестану етизацију и естетизацију полности, будући да се ерос само тако издиже из дијалектичног односа са својим нужним противполом – сударајући се при том, свакако, са још „мрачним“ смрћу, оном која се, на крају крајева, преображава у живот и радост. Парадокс на квадрат – рекли бисмо.

Политичка философија, оличена у другом есеју, је философија тимоса, беса. Коцијанчич оно политичко, тј. друштвено, конституише у ипостаси. (То је оно што преостаје након радикалне субверзије субјекта; за продубљено разумевање ове књиге би стога било нужно, као што је вероватно већ јасно, посегнути за разбићем.) С ону страну сваког баналног дневно-политичког „за“ и „против“, оно што је истински политичко догађа се, по Коцијанчичу, негде сасвим друго, у слободи „егзистенције“, јер „сви друштвени системи имају егзистенцијалну истину“. С тим у вези, Коцијанчич заговара „трећу“ (не)опцију, такозвани „конзервативни анархизам“. О чему је у тој „позицији“ заправо реч и какве „микросубверзије“ она нуди, читалац ће имати прилике да сазна у овој књизи. Оглед *Политика* намењен је свакоме коме дневни

политички живот, из дана у дан, иде на живце.

Философски најмоћнији и најубедљивији је есеј *Ишг*, у ком Коцијанчич развија *ајсеурологију* („науку“ о бесконачном) у преплету математике, философије и теологије. После нешто опширније *Begriffsgeschichte*, историје појма бесконачности, он уверљиво показује да је апологетско позивање на математику, какво срећемо код једног од највећих савремених левичарских философа Алана Бадјуа, нешто у основи неотесано, идеолошко (познато је да је за Бадјуа теорија скупова доказ Божије смрти). Математички концепт бесконачног, по Коцијанчичу, показује управо супротан смер. Но, ту је у игри нешто много више од раскривавања савремених философских задртости и измотавања, јер у проблему бесконачног је реч, како децидирано тврди Коцијанчич, о самој „философскости философије“. Коцијанчич смера на то да је мишљење бесконачног ни мање ни више до мишљење рођења и смрти саме, онога коначног, што задира у своје друго, у бесконачно. Треба се домоћи расцепа мисли и реалности. А то у разору ипостатичног обрата значи: мислити бесконачност је без-коначење мене самог. Зато је такво бесконачење моје раз-биће.

Свестан сам, наравно, да се истинска философија, она која заиста мисли, не да парафразирати, наводити, да од ње не можемо начинити колаж мисаоних мрвица и тако је кривотворити. Философију би требало читати, озбиљно читати. Стога можда није наодмет упозорити да ово није философија произвољног низања парадокса, која би се упркос позивањима на криптичну паралогику разводнила у *anything goes* „филозофирање“, маскараду екстравагантних метафора, теоретски бућкуриш, већ је по среди мисао која је у себи изузетно конзистентна, у којој је ритмика праћења неизрецивог

све време „строга“, разуме се: само за осетљивог, созерцавајућег, у своју властиту конкретну интиму загладаног читаоца. У томе је чар и моћ ове философије, њена привлачна снага. У томе је њена ненадмашна „трансценденталност“, која остаје привржена крајње напорној – „философија је напор појма“, вели Хегел – рефлексiji о настанку мисли из предмисленог односно немисливог: префињени философски мачији ход око вреле каше неизрецивог – да ту ствар „препредено“ парафразирамо.

Напошетку, упркос разбијачким тоновима, и управо захваљујући њима – јер све што се не хвата у коштац са смртношћу је плитко, приземно – ова књига је философија радости и милине или, како каже сам аутор: милости. Философија захвалности, свесна тога да је мишљењу све даровано, да је све дар. Ту нема дилеме да ли је реч о философији која је *plus platonisans quam cristianisans* („више платонизујућа него христјанизујућа“), како су, на пример, поједини тумачи разумели *Разбиће*, јер је „хришћанскост“ нешто што у ову мисао ступа *post festum*, односно након „скока у веру“, коју чисто мишљење (а Коцијанчич на њему све време истрајава) никада не може достићи. Ово је фило-

софија у изразитом смислу речи, очишћено мишљење које није априорна апологија вере или веровања, премда се отвара за хришћанство (и отуд теолошки короларијум на крају књиге). Зато је у праву Вид Сној, аутор опсежног поговора изворном издању ових есеја, када „разбића“ нових Коцијанчичевих монографија тумачи као радикални наставак мисаоних поставки из његовог философског првенца *Посредовања*. Није никакво чудо што ови огледи већ приликом разјашњавања водећих мисаоних заплета постају сафилософирајуће захтевни, апстрактни. Не заборавимо: таква апстракција је услов могућности ступања у конкретно, преконкретно, које као такво само у ретким приликама успевамо да поднесемо и пренесемо.

А. Ш.

Протопрезвитер
Бобан Стојковић

Уџбеник Историје хришћанске Цркве за трећи разред Богословије Српске Православне Цркве

Београд : Свети архијерејски синод
Српске православне цркве, 2016
(Београд : Штампарија
Српске православне цркве)

166 стр. : илустр. ; 23 см

ISBN 978-86-7295-053-3

Уџбеник *Историје хришћанске Цркве за трећи разред Богословије Српске Православне Цркве*, који је ових дана постао доступан ученицима Богословија, као и широј читалач-

кој јавности, представља плод десетогодишњег посвећеног наставно-научног рада у области историје Цркве, протопрезвитера Бобана Стојковића, професора Богословије Светог Кирила и Методија у Нишу.

Реч је о плодном писцу који је широј црквеној јавности већ познат по текстовима у црквено-ревијалној штампи, и као аутор два већа и значајна дела у области проучавања историје Цркве. На првом месту је незаобилазни приручник за изучавање хришћанства у Јапану – *Хришћанство у Земљи излазећеј Сунца*, а на другом месту, хронолошки, али, свакако, не по значају јесте уџбеник *Историје хришћанске Цркве за први разред Богословија СПЦ*.

Сада нам из богате богословске ризнице овог аутора долази и овај, за Богословије СПЦ, заиста преко потребни уџбеник, који заслужује све похвале и завређује нашу пажњу, што потврђује и чињеница да се објављује са благословом Светог Архијерејског Синода и по препорукама нашег најеминентнијег и најистакнутијег научног радника на пољу проучавања црквене историје, протојереја-ставрофора др Радомира Поповића, професора Историје хришћанске Цркве на Богословском Факултета Универзитета у Београду.

Уџбеник који је пред нама представља плод марљивог и систематског рада нашег аутора на пољу истраживања опште историје Цркве, како на Истоку, тако и на Западу, углавном у периоду после Великог раскола, при чему су на почетку уџбеника методске јединице посвећене средњовековној историји древних Источних патријаршија.

У том контексту можемо рећи да методске јединице у овом уџбенику обухватају црквену историју од раног средњег века до савременог доба, пре свега на Западу.

Све методске јединице су обрађене на начин прилагођен потребама и могућностима ученика средњошколског нивоа образовања. Важно је истаћи да су лекције пропраћене адекватним илустрацијама, које заиста употпуњују и проширују одређену методску јединицу.

Приметно је и значајно да је аутор у обрађивању конкретних тема користио незаобилазне приручнике Р. Поповића: *Појмовник црквене историје* и *Извори за црквену историју*, као и историјско-богословске радове светски познатих православних богослова и историчара Цркве, посебно 19. и 20. века, на шта и указује и на крају самог уџбеника у оквиру коришћене литературе.

У том смислу, приметимо да овај уџбеник може бити од користи широј читалачкој публици као приручник који уводи у питања-проблеме поменутог периода црквене историје.

На крају, узимајући у обзир напред речено, искрено препоручујемо овај вредни и, заиста, преко потребни уџбеник, како ученицима наших Богословија, тако и целокупној црквено-читалачкој јавности.

Јереј др Бобан Димиријевић

ГРУЗИЈА

Грузијске светиње под заштитом Унеска

Како преноси грузијска информативна агенција Agenda.ge, након састанка Унескове Комисије за заштиту културног наслеђа који је одржан 8–9. децембра, три споменика древне Грузије налазиће се под посебном заштитом Унеска.

Међу споменике древне грузијске престонице, Мцхете, спада манастир Светог Крста у Јварију из шестог века, затим катедрала Светицховели из једанаестог века, и манастир Самтавро, који је изграђен у једанаестом веку на темељима здања из четвртог века.

Древна грузијска престоница Мцхета налази се на раскрсници међународних трговачких путева и имала је блиске односе са неколико античких царстава. Овај град је био престоница источно-грузијског царства Картли од трећег века пре Христа до петог века после Христа и то је било место где је 337. године хришћанство проглашено за званичну веру Грузије. Ова три споменика културе могу се довести у везу са Светом Нином, просветитељком Грузије. Иконографија и археолошки налази из Мцхете датирани су на четврти век и сведоче о културном и духовном богатству Грузије.

Извор: pravoslavie.ru

ЗАГРЕБ – НОВИ САД

Нова књига Митрополита Порфирија

Из штампе је недавно изашла нова књига Митрополита загребачко-љубљанског др Порфирија, *Загреб и ја се волимо јавно, одабрани интервјуи и обраћања* [рецензент: проф. др Дарко Танасковић; издавачи: Издавачка установа

У Патријаршији Српској Улога свештеника у ратним временима

*Ко није упознао своју прошлост,
тај ништа значајно неће учинити ни у будућности*

Са благословом Патријарха српског Иринеја, Удружење ратних добровољаца 1912–1918. њихових потомака и поштовалаца, Београд, у уторак, 20. децембра, у Патријаршијској сали одржало је научни скуп на тему „Улога и значај свештеника у Балканским и Првом светском рату“.

Приликом отварања скупа Патријарх Иринеј је рекао: „Као што је Црква увек тамо где је њен народ, тако је наша Црква била присутна и у том Отаџбинском подухвату, односно одбрани своје земље у Великом рату. Поред оних добровољаца који су свесно пошли да жртвују своје животе да би сачували свој народ, своју државу, своју културу и све оно што је наше – био је и велики број свештеника. Неки су на том пољу и жртвовали своје животе, а они који су тога били поштеђени дали су свој велики допринос у охрабрењу и објашњењу потребе одбране свога народа. Делили су све тешкоће рата и ратних прилика. Прошли су кроз сва она искушења кроз која су прошли војска и народ и, благодарећи свему томе, дочекали су да се оствари оно за шта су били спремни животе своје да положи – дочекали су слободу своје државе.“

Свештеници су одувек били велика снага српског народа, њихова улога у миру, а нарочито у рату, ничим није могла бити замијењена. О пословима које су обављали свештеници, монаси и војни свештеници може се прочитати у зборнику са овог научног скупа, а чије објављивање организатори најављују у долазећим мјесецима. Зборник који је у припреми објединиће 22 научна рада који су представљени на овом скупу.

У закључној ријечи о овом скупу предсједник Удружења ратних добровољаца 1912–1918. њихових потомака и поштовалаца, Београд, др Видоје Голубовић, рекао је да је свака ријеч подсјећања на наше славне претке који су несебично даривали своје животе зарад нас, њихових потомака, и отаџбине, значајна за буђење и јачање наше националне свијести. Осим тога, он истиче да је од нарочитог значаја свако истраживање појединачне животне приче добровољца у ратним временима, јер је историја опште податке, чак до детаља, одавно савладала. Тако смо слободни споменути само неке од личности чије ће се биографије наћи у овом зборнику: војни свештеник Алан Шатфорд, прота Стеван Михалцић, пуковник жандармерије краљеве Југославије и свештеник СПЦ у Америци Јован П. Тришић, калуђер Леонтије и многи други чија имена услед разних околности допадају забораву.

Мирослава Мијајковић

Епархије бачке „Беседа“ и Митрополија загребачко-љубљанска, Нови Сад – Загреб 2016. године]. Са сајта Инфо-службе преносимо речи проф. Танасковића:

„Митрополитов отворен приступ сопственој мисији, животу и људима убеђено је дијалогски. Уосталом, он је дијалог и програмски најавио као прво темељно начело

свога деловања, тако да он у многим његовим иступањима заузима средишње место.

За Порфирија је дијалог нешто много више и дубље од пуке размене информација, већ мора бити ‘даривање себе другоме, сапостојање’, јер је човек створен као ‘биће заједнице, биће дијалога’. Овакво онтолошко поимање дија-

лога, с ис-
ходиштем
у хри-
шћанском
схватању
да је 'чо-
век слика
Божија, а
Бог је у Се-
би дијалог
Оца, Си-
на и Духа

Светога', надилази мисионарску функцију дијалогског општења, ону која је, рецимо, минуциозно разрађена у енциклици папе Павла VI *Ecclesiam suam*. Зато и јесте тешко остати таквом дијалогу веран у пометњи свакодневног општења, у друштву поремећеног система вредности, где је многима толико призивани 'дијалог' само средство мирења савести, ритуалног испуњавања 'политички коректне' обавезе или, још горе, инструмент обмане и замка лукавства циничног политичког ума. А митрополит Порфирије, јасно се то види из његових беседа и интервјуа, таквом дијалогу постојано остаје веран. Откуда му снага да, упркос свим искушењима, не затвори капије дијалога и не повуче се у резигнацију или осаму? Одговор је у љубави. Безобалној љубави коју први у служби међу православним пастирима у Хрватској и Словенији није навео међу трима основним начелима којих ће се придржавати, али без које би та племенита начела била неукорењена у животодавном хумусу хришћанског милосрђа. У књизи Порфиријевих порука реч љубав се јавља око стопедесет пута! Мржња ниједном!"

Проф. др Дарко Танасковић

Извор: *сцп.срб | spc.rs*

ХИЛАНДАР

Света Гора, обнова у рају

Нова књига *Света Гора, обнова у рају* писца Грејама Спика објављена је у преводу на српски проф. др Владете Јанковића. Књигу су заједнички издали Друштво при-

Поводом празника Св. Николе Студенти теологије у посети болесној деци

У навечерје празника Св. Николаја Мирликијског, студенти Православног богословског факултета Универзитета у Београду привели су крају, трећу годину за редом, Светониколску хуманитарну акцију, намењену деци града Београда.

Током претходна два месеца, студенти су у холу факултета прикупљали слаткише и играчке, и од тога припремили осамдесет пакетића малишанима који леже на одељењима за плућне болести и туберкулозу у КБЦ „Др Драгиша Мишовић“ на Дедињу. Након Свете Литургије у болничкој Капели Св. врачава Козме и Дамјана, заједно са свештеником болнице протојерејем-ставрофором Петром Лукавцем и љубазним болничким особљем, студенти су обрадовали многа анђeosка лица болесних малишана, а такође и родитеље који бдију над њима, и који нису могли да прикрију искрену радост и сузе.

Следујући речима божанственог Јована Богослова, заштитника Православног богословског факултета: „Ако љубимо једни друге, Бог у нама пребива, и љубав је Његова савршена у нама“ (1. Јн. 4, 12), верујемо да смо прославили светитеља Божијег Николаја, сходно његовој делатној љубави и неизмерном милосрђу, по којима га је Бог увео у Сабор светих. Са жељом и намером да се ова традиција настави, благодаримо Господу на свему и позивамо све људе да се увек угледају и поучавају ликом и делом Св. Николаја Мирликијског.

Стефан Зељковић, председник Сјуденшког парламента ПФФ

јатеља Свете Горе Атонске из Београда и Задужбина Светог манастира Хиландара.

Писац књиге Грејам Спик (Graham Speake) рођен је у Лондону, где је завршио престижну средњу школу Светог Павла. Дипломирао је класичну филологију на Тринити Колеџу у Кембриџу, а докторирао на Оксфордском универзитету са темом о византијској трансмисији старогрчке књижевности. Током читавог радног века бавио се издаваштвом, са посебним интересовањем за грчко културно наслеђе.

Осим књиге која је пред читаоцем, објавио је *Пенџинов речник античке историје* (1995) и двотомну *Енциклопедију грчке и хеленске традиције* (2000). *Света Гора, обнова у рају* до данас је имала два енглеска издања, а објављена је и на грчком и румунском језику.

Грејам Спик редовно походи Свету Гору од 1988. године, а 1999. године у Ватопеду је примио православну веру. Један је

од оснивача британског Друштва пријатеља Свете Горе, које делује под покровитељством престолонаследника Чарлса и има око хиљаду чланова из читавог света. Грејам Спик је био дугогодишњи секретар, а данас је председник Друштва које је, после пожара 2004. године, дало велики допринос обнови Хиландара.

Извор: *hilandar.org | spc.rs*

САД Мапа парохиија

Скупштина канонских православних епископа Сједињених Америчких Држава недавно је објавила ажурирану мапу под називом „Православни епископи и парохиије у САД“. На мапи су назначене локације, називи и јурисдикције свих активних канонских православних епископа у САД и укупан број канонских православних парохиија у свакој од држава. Мапа се може видети на веб-сајту Скупштине – assemblyofbishops.org.

Извор: pravmir.com

ЕГИПАТ Експлозија у цркви

У недељу, 11. децембра, у коптској катедрали у Каиру детонирана је експлозивна направа и убијено је најмање 25 особа, већином жена, а рањено је 49, известила је египатска државна телевизија. Безбедносни извори рекли су Ројтерсу да је међу убијенима и најмање шесторо деце.

Нико још није преузео одговорност за експлозију, мада присталице Исламске државе поздрављају напад на друштвеним мрежама, наводи британска агенција. Направа, која је садржала око 12 килограма ТНТ експлозива, детонирана је у близини оне стране катедрале која је резервисана за жене, навели су безбедносни извори.

„Експлозија се догодила у тренутку када нас је свештеник позвао да се припремимо за молитву“, рекао је Емад Шукри, који се налазио у катедрали.

Египатска агенција МЕНА наводи да је нападач поставио бомбу у капели у близини спољног зида

ТИБИНГЕН Приручник о Карлу Барту

Карл Барт (1886–1968) био је један од најзначајнијих и најутицајнијих протестантских теолога 20. века. Својим теолошким изучавањима је стекао утицај у целокупном богословском свету.

Након Првог светског рата формирала се, под Бартовим непосредним утицајем и директно њиме инспирисана, „дијалектичка теологија“, једно од најзначајнијих струјања унутар евангелистичке теологије.

Његово теолошко мишљење је у драматичним обрачунима између цркве и националсоцијализма добило црквено-политичку снагу оријентације историјских димензија. Као учитељ Евангелистичке цркве, Барт је у својој *Црквеној дојмањини* представио централне аспекте реформистичке теологије и даље их развио. Његово дело осликава посебну сензибилност за проблеме „модерне“ према којој аутор Барт није стајао аверзно, већ се, можда и потцењујући њену снагу, креативно упуштао и уплитао у њене изазове.

У серији „Теолошки приручници“ код угледног тибингеншког издавача појављује се сада *Карл Барт приручник* [*Barth Handbuch (Handbücher Theologie)*] који нуди прегледне и инструктивне прилазе биографији, делу и рецепцији овог значајног теолога. Овај приручник је од једнаког значаја и за опште заинтересоване и за публику из фаха (богословске стручњаке).

Појединачни чланци у овом приручнику читају се као фокусирани уводи у тематске целине, и као део целине коју овај приручник нуди као изванредно помоћно средство свима који се баве делом Карла Барта и његовом интерпретацијом.

Приређивач овог приручника Михаел Бајнткер је био професор систематског богословља на Универзитету у Халеу и доцније, до свог пензионисања 2015. г., и на Универзитету у Минстеру у Вестфалији. Овај приручник би требало да се нађе у референцијалном апарату сваке научне богословске библиотеке, дакако и православне.

Проф. др. Зоран Андрић, Минхен

Катедрале Светог Марка, где се налази и седиште египатске дохалкидонске Коптске Православне Цркве и њеног духовног лидера Патријарха Тавадроса II, преноси АП.

УЈЕДИЊЕНО КРАЉЕВСТВО Пронађени гробови најранијих хришћана

У Норфолку, енглеској грофовији на истоку земље, археолози су недавно открили гробове можда најстаријих хришћана на територији Уједињеног Краљевства. На

месту где треба да буде направљено вештачко језеро и систем за заштиту од пожара, тим археолога из Музеја за археологију Лондона пронашао је чак 81 гробницу поред дрвене структуре за коју се сматра да је служила као капела или црква. Гробнице су највероватније старе око 1300 година – потичу из периода када се хришћанство тек појавило на британским острвима.

Ово откриће истраживачима пружа јединствен увид у историју англосаксонске хришћанске заједнице. Из овог периода мало има налаза овакве врсте јер дрвени ковчези нису дуготрајни.

Међутим, на овом локалитету због специфичних услова гробови добро очувани. Џејмс Ферклоу, члан тима археолога је навео да је „ком-

бинација киселог песка и алкалне воде створила савршене услове за очување људских скелета и ковчега, па до детаља можемо видети како су англосаксонски хришћани сахрањивали своје преминуле“.

Током ископавања откривени су дрвени ковчези; заправо гробови су ископани у земљи и поплочани даскама, па је затим спуштано тело покојника и одозго су постављане даске. Оваква врста гроба се ретко може наћи у Уједињеном Краљевству, а за ове конкретно се сматра да су вероватно најстарије те врсте. Археолози су на истом локалитету пронашли и ковчеге направљене од читавог дебла храста. Дебло је исечено по дужини на два дела, а затим издубљено. У једну половину дебла је положено тело покојника, а друга половина је стављана одозго, као поклопац. Ковчези, начињени од целог дебла, у Европи су се први пут појавили током бронзаног доба. Током наредног периода нису били коришћени, па су враћени у употребу током средњег века. Ово је први пут да су такви ковчези пронађени у модерној историји и да археолози могу да их боље проуче.

Гробови су окренути у смеру исток-запад и у њима нема других налаза осим скелета – што је одлика хришћанског начина сахрањивања. За сада нема закључака о односу између обичних дрветом обложених гробова и ковчега од дебала, али истраживачи верују да се ради, једноставно, о еволуцији у погледу праксе сахрањивања. Ковчези од дебла би могли да означе мешање паганске и хришћанске праксе.

Данкан Вилсон, извршни директор институције „Историјска Енглеска“ (Historic England), рекао је да ови ретки и изузетно добро очувани гробови представљају веома

АУСТРИЈА Нови тзв. Заједнички превод (Einheitsübersetzung)

Нови Заједнички превод Светога Писма биће доступан читаоцима и у Аустрији ових дана, потврдио је директор аустријског Католичког библијског друштва Волфганг Шварц. Он је истакао да већ сада има стотине претплатника у парохијама по целој Аустрији.

Поред овога посебног издања, у децембру ће се објавити и стандардна издања Библије: једно је издање са једноставним плавим корицама, као једна Библија за омладину, а уз то је предвиђена и школска Библија цепног формата. Укупно ће се издати 150 хиљада примерака. Од јануара у продаји ће се налазити и друге библијске књиге, рецимо, Псалми и Нови Завет, јер ће се 2017. година сматрати „Годином издавања Библије“.

Укупно током првог квартала 2017. објавиће се преко 20 издања Библије, различитог формата и опреме. Од априла 2017. предвиђа се и електронско издање у виду електронских књига, а предвиђена су и два онлајн издања, што до сада није било могуће услед комплексног рада на том издању. „Управо издања у дигиталном формату захтевају више времена у припреми“, вели директор Библијског друштва. Досадашње Заједничко издање могло се прегледати преко линка немачког Католичког библијског друштва – www.bibelwerk.de.

У фази припреме је издање Заједничког превода Библије за паметне телефоне, јер се сматра да се то више тражи него електронска књига. У принципу, одлучено је да се овако издање понуди без наплате.

Постојећа ревизија Заједничког превода утицаће и на прераду текстова у богослужбеним књигама Римокатоличке Цркве, пре свега, *Бревијара* и *Часослова*. Истиче се да је садашња ревизија превода „ближа оригиналном тексту“ и да је језички „пријемчивија“.

Извор: Каџиџрес (превод – Информативна служба СПЦ)

значајно откриће које ће допринети нашем разумевању верских убеђења руралних заједница на том простору. Ово гробље је откривено јер тренутни систем подразумева да археолози истраже неко подручје пре него што ту почну радови. „Овај локалитет“, према речима Вилсона, „има огроман потенцијал да нам открије причу о заједници која је некада давно живела овде“.

Тим Пестел, кустос Музеја замка Норвич, додаје: „Ово откриће је драматичан пример тога како нам нови докази помажу да продубимо своје знање о овом фасцинантном периоду када су хришћанство и Црква на овом простору још увек били у зачетку. Детаљна анализа гробља пружа нам наду да ћемо боље схватити како су овдашњи древни људи живели у складу са том новом религијом.“

Научници ће сада методом дендрохронологије, ДНК анализом и анализом зуба моћи да нам пруже бољу слику о животу древне заједнице из Норфолка.

Извор: ibtimes.co.uk

РУМУНИЈА Прва банка хране

Како преносе румунски црквени електронски медији, почетком децембра, уз значајну подршку Румунске Православне Цркве, у Румунији је основана прва банка хране.

Прва румунска банка хране основана је у румунској престоници Букурешту, а планирано је да се преко ње храна доставља потребитима – сиромашнима, незапосленима, самохранима мајкама, старима...

Извор: basilica.ro

У ЧИКАГУ

Годишњица канонизације Св. Мардарија

Дана 11. децембра 2016. у Храму Васкрсења Христовог служена је Св. Арх. Литургија, која је део низа црквених догађаја везаних за канонизацију новог светитеља Српске Православне Цркве Мардарија Ускоковића, првог Епископа наше Цркве у Америци. Литургију је служио Митрополит црногорско-приморски Амфилохије уз саслужење П. Г. епископа: новограчаничко-средњезападноамеричког Лонгина, западноамеричког Максима, источноамеричког Иринеја и диокијског Кирила.

У вечерњим сатима у Цркви Св. Саве у Либертивилу Епископ Лонгин је, у присуству Митрополита Амфилохија и Епископа Кирила, служио свечану вечерњу службу Св. Мардарију. Сутрадан је у том манастиру, чији оснивач је и Св. Мардарије, одслужена прва Св. Литургија посвећена овом светитељу и то после 100 година од његовог доласка у Америку. Главна свечаност је заказана за 15. и 16. јул 2017, када се обележава и 100 година од доласка Св. Мардарија у Америку.

Извор: Епархија буеносајреска и јужноцентралноамеричка

У КРУШЕВЦУ

Свети Николај Мирликијски

На Никољдан, крсну славу Епископа крушевачког Давида, литијским входом од Епископског двора до Саборног храма допраћени су архијереји: Митрополит загребачко-љубљански Порфирије, П. Г. епископи: бачки Иринеј, врањски Пахомије и крушевачки Давид. Свето Јеванђеље на целивање архијерејима принео је Архимандрит Прокопије (Тајар) при изласку из Епископског двора. На Светој Литургији саслуживали су Архимандрит Јован (Радосављевић),

У АЕМ

Годишњи пријем за директоре београдских школа

Патријарх српски Иринеј примио је 15. децембра 2016. у Патријаршији српској у Београду директоре основних и средњих школа са територије Архиепископије београдско-карловачке. Пријему су присуствовали министар просвете у Влади Србије Младен Шарчевић; Епископ топлички Арсеније; протојереј-ставрофор Предраг Пузовић, декан Православног богословског факултета УБ; протојереј-ставрофор проф. др Драгомир Сандо, председник Одбора за верску наставу АЕМ; мр Сандра Дабић, секретар Одбора; чланови Катихетског одбора АЕМ; директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић и други.

Подсетимо да у Београду, данас, у 186 основних и средњих школа ради око 270 вероучитеља.

Извор: Информативна служба СПЦ

дугогодишњи професор Призренске богословије, јеромонаси, свештеници и ђакони из више епархија Српске Православне Цркве.

Началствовао је домаћин, Епископ крушевачки Давид, а надахнуту беседу по прочитаном Јеванђељу изговорио је Митрополит загребачко-љубљански Порфирије. Славски колач је освештан и преломљен на крају Свете Литургије, а пригодним словом Епископ бачки Иринеј је честитао крсну славу домаћину и архијерејима, Епископу Давиду.

Извор: Епархија крушевачка

У КАРЛОВЦИМА

Слава Саборног храма

Светом Архијерејском Литургијом којом је началствовао Епископ горњокарловачки Герасим, уз саслужење протојереј-ставрофора Горана Славнића и протојереј-ставрофора Предрага Сушића, прослављена је храмовна слава у Саборном храму Св. оца Николаја Мирликијског у Карловцу.

Многобројни православни вјерници карловачке парохије испунили су овај дивни храм и приступили Светој Тајни Причешћа. У току Литургије извршено је саборно крштење вјерника и полазника православне вјеронауке у Карловцу, који су се у претходном периоду припремали да би кроз троједину Тајну крштења, миропомазања и причешћа постали истински удови Тијела Христовог и обновљени дочекали радост Васкрсења Господњег.

Епископ Герасим се овом приликом захвалио градоначелнику Карловца Дамиру Јелићу и дојупану Карловачке жупаније Синиши Љубојевићу и њиховим сарадницима на доласку и подршци коју указују православним житељима града Карловца и Карловачке жупаније.

Извор: Епархија горњокарловачка

УТРЕБИЊУ

Упркос бригама, срца пуна благодати

Владика захумско-херцеговачки и приморски Григорије је поручио вјерницима да буду отвореног ума, срца и душе, да се ничега не плаше него да буду људи радосни, јер тако учи Свети Никола и наша Српска Православна Црква.

Честитајући крсну славу умиро-вљеном Владици Атанасију и свима

који славе Св. Николу, Владика Григорије је окупљеном вјерном народу у манастиру Тврдош поручио да и упркос свим бригама које живот свакодневно производи, њихова срца треба да се обрадују радошћу благодати и радошћу коју нам доносе светитељи.

„Радуйте се слободно и Дједа Мразу и не бојте се њега, јер је он направљен, и измишљен, и смишљен као нешто што је последица великог дејства милости и љубави Светог Николаја, кога данас славимо“, рекао је Владика Григорије.

Владика је вјерницима рекао да када дођу у цркву не треба да буду плачљиви и тужни, напомињући да је и порука Јеванђеља да се радују и веселе јер их у Царству небеском чека заслужена „плата“.

Он је истакао да и ријечи Јеванђеља показују колико Исус Христос познаје човјека и истину нашег живљења на Земљи – да ћемо бити и гладни и жедни и да ћемо плакати у овом свијету.

„Али, он нам говори да будемо милостиви, да будемо чистог срца, јер ћемо као такви бити синови Божији“, рекао је Владика Григорије.

Он је додао да је и наш Свети Николај, био уистину човјек у свему овоме, и гладан и жедан правде. И да је сигурно плакао као човјек, смирен и сиромашан духом, био кротак, и као такав наслиједио земљу, освојио васељену и постао признат широм свијета, иако је рођен у маленом мјесту у Малој Азији и иако није био међу оним најзнатнијим епископима свога времена.

„То је велика утјеха за нас што у наше вријеме ‘има Светих Николаја’, јер је то знак да људи у наше вријеме живе исто као и у вријеме Светог Николаја и у вријеме Христа,

На КиМ

Слава храма и акт правног насиља над имовином СПЦ

„Свети Никола није напустио овај храм који је био спаљен, нити је оставио хришћане који су остали у Приштини. Обновом овог храма показујемо да се у и оваквим условима може служити Литургија и славити Господ, а окупљањем и Литургијама сваке године обнављамо и живот у Приштини“, ове речи, после Св. Литургије у Храму Св. Николе у Приштини, упутио је присутним верницима Епископ рашко-призренски Теодосије.

Напомињући да је овај храм 2004. године био спаљен у нередима и да је део његове имовине и даље узурпиран, Владика Теодосије је рекао да је дужност Епархије рашко-призренске да стално сведочи о ситуацији у којој живи Црква са својим верним народом на КиМ и да се залаже да се услови живота и поштовање основних права побољшају. Расељени Срби из Приштине и других градова који су организовано стигли у Приштину поручили су да је Литургија у Храму Св. Николе једна од прилика да посете своју цркву и град који су били принуђени да напусте. Након Литургије Владика Теодосије је покушао да посети, заједно са мањом групом свештеника и верника, још незавршени Храм Христа Спаса у центру Приштине. Међутим, приликом покушаја да уђу у храм, који се са околном парцелом у катастру општине Приштина води као имовина СПЦ, нађено је да су катанци на цркви промењени чиме је правном власнику, СПЦ, онемогућен улазак у храм. Будући да је реч о отвореном акту правног насиља, спречавања слободе приступа имовини и слободе вероисповедања, Епархија рашко-призренска је поднела кривичну пријаву полицији у Приштини са захтевом да се хитно спроведе истрага ко је и на основу којег права променио катанце на цркви. Епархија рашко-призренска тражила је од надлежних међународних институција да јој се омогући слободан приступ храму и гарантује слобода вероисповедања у њеним објектима.

Извор: Епархија рашко-призренска

и да у наше вријеме људи требају да буду исти као што је Христос говорио у бесједи – да су људи сиромашни, да су гладни и жедни правде, да буду кротки, да је природно што плачу, али да ће бити и вријеме и да бива награда која долази одозго и награда која јесте – Царство небеско“, истакао је Преосвећени.

Извор: СРНА

У РМЊУ

Никољдан – слава манастира

Божанственом Литургијом начествовао је Епископ бихаћко-петровачки Атанасије уз саслуживање Архимандрита Варнаве (Дамјановића), настојатеља манастира Трескавац, игумана Василија (Рожића), настојатеља манастира Клисина, игумана Теофила (Ђуричића), настојатеља манастира Глоговац, и ђакона Николe Перковића.

У литургијској беседи Епископ Атанасије је поручио: „Поред материјалних и спољних, визуелних детаља, без којих храм не би постојао као грађевина, нама је много битнији други детаљ – духовни темељ Цркве, а то је народ – жива Црква.“ Већи дио вјерника је узео учешћа у Светој Тајни Причешћа, што је празничној радости донијело и додатни осјећај љубави кроз јединство са Христом. На крају Евхаристије подељени су пакетићи за најмлађе чланове заједнице.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

Упокојио се у Господу Протојереј Радољуб Глишић

Дана 14. децембра 2016. године, окружен љубављу и молитвеном топлином својих најмилијих, уснуо је у Господу парох панчевачки протојереј Радољуб Глишић. Света заупокојена Литургија и опело служени су у Цркви Светог Саве, а сахрањен је на Новом гробљу у Панчеву.

Прота Радољуб је рођен на Светог великомученика Димитрија, 8. новембра 1959. године, у Ајдановићима, Општина Олово, БиХ (садашња Република Српска), од оца Богдана и мајке Војке, у чијем крилу је упознао и заволео свога Господа. По завршетку основне школе он се одазива Христовом позиву: *Ко хоће за Мном да иде, нека се одрекне себе, узме крст свој и нека пође за Мном*, а у жељи да се обогати непролазним духовним даровима, одлази у Београд где се уписује у Богословију Светог Саве. Овде је научио да је потпун човек само онај који са Христом иде ка Царству Божјем, царству вечном и непролазном, и зато се свим својим бићем трудио и молио да му Бог подари снагу да оствари Његову свету вољу и да га уведе у одаје Своје неизрециве доброте.

После одслуженог војног рока венчава се са Јелицом (рођ. Јокић), која му је била истинска животна сапутница, и са којом је родио и одгајио четворо деце: Синишу, Милицу, Стефана и Богдана.

Епископ шумадијски и администратор банатски Сава (Вуковић) га је рукоположио у чин ђакона 2. октобра 1982. године у Крагујевцу, а следећег дана у месту Дубовцу за презвитера и доделио му парохију у Банатској Дубици. После три године пастирског рада у овом месту поверена му је парохија у Меленцима, где је био до 1997. године, када прелази у Панчево где и остаје до краја живота.

У Панчеву је, поред парохијске службе, веома успешно обављао и дужност вероучитеља од тренутка када је веронаука уведена као обавезан предмет у основне и средње школе у Србији.

Међутим, оно што је најважније у његовом парохијском животу јесте његов пастирски рад у коме се све време држао поуке Светог Исидора Пелусиота, која каже: „Живот без речи више користи него ли речи без живота.“ Прота Радољуб је, као ретко ко, ово двоје спојио, и искрено од првог дана своје парохијске службе речју и животом проповедао Благу вест Светог Јеванђеља Христовог, храбро и неустрашиво савладавајући све препреке и искушења која су га у животу сналазила. Био је један од ретких пастира који није узмицао пред проблемима нити се од њих склањао. Борио се за истину, често наглашавајући да није толико битно да ли ћемо у тој борби дочекати своју победу, али да је веома важно да смо се за њу борили. Горео је кроз живот попут воштанице и изгарао за друге јер је знао да је нама љубав заповеђена. „И то не нека споредна, узредна, мала или половична

љубав, него цела, свецела и свеобухватна љубав, љубав без компромиса и без граница.“ Стога је увек био спреман да помогне другима, трудећи се да никада и ничим не потамни Богом откривену истину Светог Јеванђеља. Народ га је баш због тога доживљавао као свог најмилијег госта, парох оданог свом позиву, истинског Христовог пастира, духовног родитеља, брата и пријатеља. И због тога је ретко који свештеник био тако вољен и поштован од својих парохијана као што је то био он. Само Господ зна коме је све својим молитвама, речима и саветима помогао да сагледа живот у свим његовим димензијама, и колико је оних који су захваљујући њему упознали Православну веру, потом се крстили, венчали, исповедали и причешћивали.

За њега се слободно може рећи да је све дароване му од Господа таланте умножио. Био је изузетно правичан, вредан, карактеран, неуморан, поуздан и истрајан у сваком добром делу. Од рукоположења па све до упокојења у свом духовном расту је тежио да се приброји синовима мира, јер је знао да је то жеља Господа нашега Исуса Христа да у Мени мир имате, свестан да је мир, који даје веру, највећа радост и неба и земље. Зато је, и поред великих искушења која је имао, успевао да очува мир, да буде увек расположен и спреман на разговор.

Због ревности коју је показивао према свему што је било у служби Богу и његовог врлинског живота, надамо се да ће га Господ настанити у вечном Царству Своме, где неће бити патње, бола и уздисања, јер ко сачува реч Господњу неће окусити смрти до века, рекао је Спаситељ. Знајући да ју је он сачувао и с љубављу другима преносио, верујемо да

Последњи опроштај од нашег драгог вероучитеља Драгана Степковића

Тамо где је Христос тамо је Царство Небеско

га је Господ затекао са упаљеном светиљком, и да ће бити удостојен оних радосних Спаситељевих речи: уђи у радост Господара свога, у радост коју је припремио Бог онима који Га љубе. А прота Радољуб Га је радо, искрено свим својим бићем љубио и верно Му служио. Био је прави духовни витез који је бдио и непрестано стражарио над својим животом и над животима свих оних који су му били поверени, опомињући их на последице погрешних поступака, ненаметљиво на њих утичући, искрено и срдано позивајући их на љубав према Богу и ближњем.

Стога се за проту Радољуба не може рећи да је отишао од нас, јер је остао у нашим молитвама, у срцима своје породице, парохијана, родбине, пријатеља, сарадника и свих оних који су га познавали. У свима нама ће живети са знање да је он дарова не му године испунио својим животом, те је његова свештенопастирска и животна бразда, иако по нашим људским мерилима рано прекинута, била веома богата и плодна.

*Пројојереј-сѣаврофор
гр Саво Б. Јовић* ■■

Многобројна родбина и пријатељи су се са тугом и болом 11. децембра 2016. године, у родном Саранову, опростили од вероучитеља Драгана Степковића. У јутарњим сатима служена је Заупокојена Литургија у Храму Успења Пресвете Богородице. Потом је Епископ шумадијски Јован са свештенством и монашством Епархије шумадијске, свештеницима из других епархија, школским друговима покојног Драгана, служио опело у препуном храму. Говорећи о Драгановом животу, Владика Јован је упоредио свештеничку службу са службом вероучитеља. Иако Драган није био свештеник, живео је животом свештеника. Учио је децу вери и смислу живота.

Драган се од рођења угледао на свог оца, угледног свештеника, а онда му је блаженопочивши Епископ Сава Вуковић благословио пут у Богословију, те је родну Шумадију заменио српском престоницом. Ту је после матуре уписао Богословски факултет. Епископ Сава га је послао у школу иконописа у Волос код Митрополита Христодула. Уз Богословски факултет који завршава у року, научио је и грчки језик и византијско живописање, а онда се отиснуо на далеки пут – до Лондона где је изучавао енглески језик и где се, током десетогодишњег боравка на Острву, упознао са западним схватањем богословља.

Владика шумадијски Јован му је дао благослов да предаје православни катихизис у Крагујевачкој гимназији, где је постао омиљен међу децом и професорима. Његова методологија и дидактика биле су узор за разумевање православног катихизиса, а из тога се родила и способност лагане комуникације на таласима Радија „Златоусти“. Његови разговори су пленили знањем и способношћу да знање пренесе на друге.

Ово је сећање на поштеног човека, верног хришћанина, човека светских манира, богате културе и свеопштег знања. Ово сећање може само да нам укаже на Драганову

будућност, јер је он знао колико је важно бити у Есхатону, на свакој Литургији. Своју децу је доводио стално на Свету Службу Божију учећи их колико је важно да се причешћују из једне Чаше, да улазе у заједницу са Живим Богом, да саваскрсавају на свакој Евхаристији као удови Божији, као Сини Божији.

Последња методска јединица, коју је Драган уписао у школски дневник била је: „Тамо где је Христос, тамо је Царство Небеско.“

Најбољи вероучитељ кога је имала Шумадијска епархија сахрањен је у порти Сарановачке цркве уз песму Христос Воскресе, песму победе живота над смрћу.

Горан Мићић, пројонамесник ■■

Ручно и ел. звоњење – источно

У Руса, Грка и светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина

Свеже: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звоно 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљми (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)... Белошевац (2), Медвеђа зв. 2 и час., Азања (зв. 4) и час., Витовница (2)...

Часовници – Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника;
– Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време.

скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

Веб-сајт: zelmir.atspace.com; szeljko7@gmail.com;
065/920 5 851; 064/20 80 145

НАРУЏБЕНИЦА		Шифра претплате (попуњава служба претплате)		Претплаћујем се на следеће часописе (означите жељени часопис и начин претплате)	
Име и презиме наручиоца:			ПТТ број и град:		
Адреса:			Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата			Начин слања (важи за иностранство)	
	Србија	Иностранство			
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£		Обичном поштом	
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£		Авионом	
Православни мисионар	500 динара	20€		Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе		Авионом	
Теолошки погледи	900 динара	20€		Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе		Авионом	
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе		Обичном поштом	
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе		Авионом	
Светосавско звонце	690 динара	25€		Обичном поштом	
		30€ за Европу или 40€ ван Европе		Авионом	
Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија					